8.

CAROLI FRIDERICI HVNDERTMARK

PHIL. ET MED. D. EIVSDEMQVE P. P. E. IN ACADEMIA LIPSIENSI ACADEMIARVM IMPERIALIS ROMANAE N. C. BONONIENSIS ET REGIAE HOLMIENSIS COLLEGAE

LIBER SINGVLARIS DE INCREMENTIS ARTIS MEDICAE PER EXPOSITIONEM AEGROTORVM APVD VETERES IN VIAS PVBLICAS ET TEMPLA

EDITIO ALTERA AVCTIOR ET EMENDATIOR

LIPSIAE
IN OFFICINA IOANNIS FRIDERICI GLEDITSCH
CIϽ IϽCC XLIX

Digitized by Google

Digitized by Google

EMINENTISSIMO ET REVERENDISSIMO

PRINCIPI

ANGELO MARIAE

TIT. S. MARCI CARDINALI

QVIRINO

SVMMO BIBLIOTHECAE VATICANAE

PRAEFECTO

EPISCOPO BRIXIANO

DVCI MARCHIONI COMITI

CETERA

DOMINO SVO LONGE GRATIOSISSIMO

Digitized by Google

PRINCIPI

SAPIENTI PIO DOCTO MVNIFICO

ET

DE OMNIBVS MVNERIBVS IMMORTALITER MERITO

STATORI LITTERARVM

SERAE COMMEMORANDO POSTERITATI

MAECENATI

SVO

SVMMA PIETATE ET RELIGIONE SVSPICIENDO

VENERANDO

HVIVS QVIDQVID EST MONIMENTI

SACRVM ESSE IVBET

DEVOTISSIMVS CLIENS

CAROLVS FRIDERICVS HVNDERTMARK

Digitized by Google

EMINENTISSIME CARDI-
NALIS
REVERENDISSIME PRIN-
CEPS
MAECENAS INDVLGENTISSIME

TE, cuius Purpuram pridem veneratus, et me-rita rem in publicam, cum ſacram, tum omnem

3 litte-

Digitized by Google

litterariam, ſumma illa dignitate adhuc longe maiora, admiratus ſum, nunc me propius adire, et qualecumque hoc ſingularis meae in TE pietatis publicum monimentum TIBI, quam ſubmiſſiſſime poteſt, offerre, egregia TVA, quam in me eſſe perſpexi, voluntas et gratia permittent. Nouum me hominem, et id vix ſperare audentem, non tantum quam liberaliſſime vltro in clientelam recepiſti, ſed publicum etiam illius TVAE in me indulgentiae haud erubuiſti edere teſtimonium. Et quum vera laus omnino ſit, laudari laudato a viro: ſumma profecto laude me ornatum, immo gloria cumulatum eſſe, facile concipiet, quicumque, me, et mea ſcripta, ſummo QVIRINO, Viro omni laude maiori, non omni ex parte diſplicuiſſe, intellexerit. Erat in illis leuiſſima haec diſſertatio, quae TIBI probari videbatur: hinc, ad eamdem curis poſterioribus perpoliendam, TVOque ſuffragio adhuc digniorem reddendam, continuo me contuli. En! TIBI itaque eamdem, redeuntem ad TE, et TVO EMINENTISSIMO NOMINI inſcriptam,

quam

quam vt, qua conſueuiſti, lenitate benignius accipere, meaeque confidentiae et temeritati clementius ignoſcere velis, oro, immo efflagito. In celebrandis TVIS *virtutibus, ſumma ſcilicet in Deum pietate, perfecta diſciplinarum ſcientiarumque fere omnium cognitione atque doctrina, munificentia, comitate et gratia erga omnes, maxima cum voluptate verſarer; ſi earum adeo facilis eſſèt et expedita via, neque tot longe digniora et immortalia earumdem ſuppeterent documenta: per ſummam tamen illam, quae earum eſt princeps omnium,* TVAM *modeſtiam id ſaltim attigiſſè liceat, hoc omnes honeſtos in maximam* TVI *abripere admirationem,* TE, *quum ipſe in ſummo rerum faſtigio et affluentia ſis conſtitutus,* TVA *tamen ſponte, et data opera, aerumnae humanae quaſi fieri participem, vt, ad levandam miſerorum hominum calamitatem natus, ideoque mortalibus a ſummo Numine maximo beneficio conceſſus, eſſè videaris. Quum* TE *tandem, omni felicitate adauctum eſſe, cognoſcam, votis deuotisſimi clientis profecto nihil relictum eſt, niſi, vt Deus*

Optimus

Optimus, Maximus, TE tam diu ſaluum ſeruet atque incolumem, donec naturam ipſam ſatietate viuendi expleueris. Vale et ſaue

EMINENTISSIMI ET REVERENDISSIMI TVI NOMINIS

LIPSIAE
ANTE IPSAS KAL. IVLIAS
CIↃIↃCC XLIX

humillimo clienti
CAROLO FRIDERICO
HVNDERTMARK

Digitized by Google

Salutem Lecturis.

Prodit iterum tenuiſſimus libellus academicus: *De Incrementis Artis Medicae per expoſitionem aegrotorum apud veteres in vias publicas et templa*, curis poſterioribus limatus. Hos ante decem annos defendit eumdem publice nobiscum, et ſub qualicumque noſtro praeſidio, ex Philoſophorum cathedra, Vir Clariſſimus, et de elegantiori litteratura egregie meritus, IOANNES BENEDICTVS CARPZOVIVS, graecarum litterarum nunc Profeſſor apud Helmſtadienſes Publicus Ordinarius, et ſui Ordinis hoc tempore Decanus,

canus, amicus noſter longe ſuauiſſimus. Ea fuit eruditorum in hunc noſtrum leuiſſimum laborem indulgentia, vt nonnullis probari, immo eiusdem exempla deſiderari viderentur. Quum itaque altera eiusdem eſſet adornanda editio, perpoliendam, emendandam, et in plurimis locis augendam, quoad per ceterorum negotiorum rationem licuit, eamdem curauimus. Quod ſi vero quid minus ornate, minus adcommodate a nobis dictum fuerit, vel factum: hoc facilius nos veniam ab aequis rerum aeſtimatoribus eſſe impetraturos, confidimus, quod noſtrorum nunc ſtudiorum ſit longe alia ratio, et in illis amoeniſſimis elegantiſſimisque litteris non, niſi laxandi animi cauſſa, interdum nobis liceat verſari. Haec erit maxima opuſculi noſtri commendatio, idem EMINENTISSIMI QVIRINI REVERENDISSIMO NOMINE ornatum, praeſidioque munitum, in publicum prodire. Valete. Dabam Lipſiae ante ipſas Kalendas Iulias CIↃ IↃCC XLIX.

Con-

Conſpectus
totius libri.

SECTIO I.

De expoſitione aegrotorum in vias publicas ſigillatim.

§ I.

Inſtituti ratio.

§ II.

Ridiculi nimis curioſi primorum cuiusuis artis principiorum inquiſitores. Ars medica quo modo inuenta? Expoſitione aegrotorum incrementa capit.

§ III.

Huius generis expoſitio antiquiſſimis eſt facta temporibus. Apud quas gentes ſpeciatim? Apud quas ſingulatim auctoritate publica et lege?

§ IV.

Conſuetudo haec apud Iudaeos *non recepta fuiſſe videtur.* DOVGTAEI *ſaltim et* VINKII *argumenta, pro hac re probanda, adlata, valde debilia, immo nulla.*

§ V.

VINKIVS *iterum refutatus, falſo adferens hunc ritum* Romanis *ex* SVETONII *loco male intellecto, et perperam ad* Romanos *tracto, quum de* Rhodienſibus *agat.*

§ VI.

VINKIVS *denuo caſtigatus. Vocis* depoſitus *et* deſperatus *eamdem eſſe vim atque poteſtatem, demonſtratur.*

§ VII.

Vexati loci VIRGILII *tentata explicatio. Eius vindicatio contra alienas plurimorum ſententias. Noſtrae de eodem probatio ex* SILIO ITALICO *et* C. BARTHIO.

SECTIO II.

De expoſitione aegrotorum in templa medicinae petendae cauſſa ſpeciatim.

§ I.

Expoſitio aegrotorum in templa, et incubatio, *generatim demonſtrata. Sacerdotes olim, in primis* AEGYPTII, *artis medicae peritiſſimi. Notatus* H. CONRINGIVS.

§ II.

De incubatione *ſpeciatim. Loca in* Graecia, incubatione *clara, fanum* AESCVLAPII Athenienſe, Pergamenum, Epidaurium, Coum, Triccenſe, Achaicum Pellenaeum, *reliqua. Item* SERAPIDIS *templum* Canobicum, *et* PLVTONIS, PROSERPINAE*que aedes, et antrum* CHARONIVM *in* Nycaeis. *Apud* Romanos AESCVLAPII *templa,* Tiberinum *et* Antiatinum, *incubatione celeberrima.*

§ III.

Obſeruanda et peragenda ante incubationem: ieiunium, ſacrificia, lotio ex aqua marina. Aries AESCVLAPIO *ſacer.* Incubatio *in pellibus. Variae ſomniorum ſpecies.*

§ IV.

Exempla ſomniorum, medicamenta extra incubationem *offerentium. Eiuſmodi* M. ALEXANDRI *ſomnium fictum, quod pluribus ex* STRABONE *probatur.* VE-

SPASIANI *miraculum ſimulatum. Notatus* I. CASAVBONVS. SVETONIVS *explicatus.* ADRIANI *miraculum non verum.*

§ *V.*

Obſeruata et peracta poſt incubationem. *Dona, Diis pro recuperata ſanitate oblata*, donaria *dicta.* Veſtes, aurum *vel* argentum ſignatum. I. P. TOMASINI *error.* Tabulae votiuae *varii generis. Notatus* IANVS BROCKHVSIVS, *et* TOMASINVS, *iterum lapſus.*

SECTIO III.

De ipſis incrementis artis medicae per expoſitionem aegrotorum in vias publicas et templa.

§ *I.*

De incrementis artis medicae per expoſitionem aegrotorum in vias publicas.

§ *II.*

Defectus teſtimoniorum hac de re in veterum ſcriptorum monimentis. Res argumentis euincitur. Emplaſtra *in templo* VVLCANI *ad Memphin deſcripta inuenta.* DAN. CLERICI *ſententia de medicamentis*, Iſis *dictis.* Collyrium *templo Epheſo teſtamento relictum ab auri fabro.* ANTIOCHI Theriaca *dedicata.* I. A. FABRICIVS *notatus.* SALOMONIS *liber curationum in templo Hieroſolymorum.*

§ *III.*

Medicamentorum compoſitio non tantum deſcripta in templis, ſed ipſa etiam remedia *ibidem collocata. Item* inſtrumenta chirurgica. CAELIVS AVRELIANVS *explicatus.* Voluptas *et* Febris *Deae Romanorum.*

§ *IV.*

Incrementa artis medicae per expoſitionem aegrotorum in templa. Monimentum hic delineatum exponitur. Speciatim inſcriptio prima. Sculptorum vitia. Notatus HIERONYMVS MERCVRIALIS, *et plurimi eum ſequuti. Quid ζῶον ἀγίται? explicatur ex locis noui foederis, et* SOPHOCLIS, *aliorumque. Sub quo* ANTONINO *poſitum hoc monimentum?*

§ *V.*

Secunda inſcriptio explicata. Ratio verſionis reddita. Operarum vitia. CONRINGIVS, *et* GONSALIVS DE SALAS, *refutati. Vera et legitima haec fuit morbi curatio.*

§ *VI.*

Tertia inſcriptio expoſita. HIERONYMVS MERCVRIALIS, CONRINGIVS, *et* TOMASINVS, *notati circa eius verſionem.* Pinus AESCVLAPIO *ſacra. Coniectura de lapide quodam, a* M. VELSERO, *et* ALMELOVEENIO *expoſito. Curatio morbi et regulis artis, et experientiae conueniens. Quo modo deſperato ſalutaris?*

§ *VII.*

Quartae inſcriptionis expoſitio. Ornamenta monimenti explicata. Qua ratione vera medicina ſomnio monſtrata? Sacerdotum artificia.

AR-

ARTIS MEDICAE

INCREMENTA APVD VETERES PER EXPOSITIONEM AEGROTORVM IN VIAS PVBLICAS ET TEMPLA.

SECTIO I.

DE EXPOSITIONE AEGROTORVM IN VIAS PVBLICAS SIGILLATIM.

§ I.

Inſtituti ratio.

Quum, omnibus mortalibus, ſui conſeruandi ſtudium atque cupiditatem, a natura inſitam atque innatam eſſe, cognoſcamus: illa ars profecto maximi erit facienda, quae ſeruandae humanae ſanitatis praecepta, et leges, quibus labefactatae valetudini quam commodiſſime ſubueniatur, ſuppeditauerit. Hinc ab antiquiſſimis temporibus, immo ab ipſo orbe condito, homines

Digitized by Google

in eamdem omni animi contentione incubuiſſe [a], ideoque ſemper poſt hominum memoriam ſummum Medicinae fuiſſe pretium, quis dubitauerit? Si remotiſſima tempora, ſpiſſiſſimis tenebris obuoluta, immo potius obruta, conſideremus, quemlibet minus recte valentem, neceſſitate [b] coactum, ſuae ipſum conſuluiſſe ſaluti, ideoque proprium ſui fuiſſe Medicum, animaduertimus. Et fac etiam, ita eſſe, vt tum quam plurima minus adcommodate, et naturae non congruenter conuenienterque facta ſint: non tamen miraremur, ſi etiam complures conualuiſſent, priſtinaeque fuiſſent reſtituti ſanitati; quod rudiores illi homines, nec mollitie morum effeminati, neque artificiis coquorum fracti, ſed duriori potius vitae, victui ſimpliciori, parciorique, et corporis exercitationi inſuefacti, maximum tutiſſimumque ſanitatis firmandae, et reficiendae, haberent praeſidium. Si tamen quis eorumdem morbo corripiebatur, vniusque experientia, in proprio corpore facta, haud eſſe poterat omnibus, et cognoſcendis, et ſanandis corporis vitiis: aegrotum collocabant, medicinae cauſſa, in viis publicis et templis, vt in illis praetereuntes conſulerent, propriumque morbo ab iisdem peterent remedium, in his Numinum ſuorum opem, per ſomnium ferendam, efflagitarent. Hoc argumentum in praeſentia pertractandum ex reliquis antiquiſſimae Medicinae monimentis delegimus, nobisque omnis tra-

a) Optimum de hac re tulit iudicium AVR. CORN. CELSVS in *Medicin. Lib. I. Praef. pag. 1: Haec* (ſcilicet medicina) *nuſquam non eſt. Siquidem etiam imperitiſſimae gentes herbas, aliaque promta in auxilium vulnerum, morborumque nouerunt.*

b) HIPPOCRATES in *libro: περὶ ἀρχαίης ἰητρικῆς. VI. Opp: Vol. I. Edit.* IOAN. ANTON. VAN DER LINDEN, *Lugd. Bat. 1665. pag. 16:* αὐτὴ ἡ ἀνάγκη ἰητρικὴν ἐποίησε ζητεῖσθαί τε καὶ εὑρεθῆναι ἀνθρώποισιν.

tractatio ita inſtituetur, vt primum demonſtremus, *aegrotos antiquiſſimis temporibus ante ianuas et in viis publicis fuiſſe expoſitos*, vt ex praetereuntibus quaererent, eodemne, vel ſimili, laboraſſent morbo, quaque potiſſimum re fuiſſent leuati? Explicaturi ſumus deinceps, *valetudine adfectos in templis incubuiſſe*, vt morbi remedium a Numine, per ſomnium concedendum, peterent. Eiusmodi tandem medicamentorum, et a praetereuntibus, et a Diis, quod putabant, cum aegrotis communicatorum, pluribus fiet mentio, ſimulque probabitur, *Medicam Artem, tum temporis adhuc fere nullam, hac ex re et initium, et paullo poſt maxima cepiſſe incrementa.*

§ II.

Ridiculi nimis curioſi primorum artis cuiuscumque principiorum inquiſitores. Ars Medica quo modo inuenta? Expoſitione aegrotorum in vias publicas capit incrementa.

Nullius artis, quaecumque demum illa eſt, incipientis atque naſcentis ea eſt dignitas atque excellentia, vt cuiusdam oculos in ſe conuertat: eius ideoque principia, vere prima, latere in tenebris, et eſſe obſcuriſſima, nugisque operoſis, irrito tamen conatu, quaeri a quamplurimis, nemo ſane mirabitur. Quod itaque attinet ad Medicinam, eiusdem prima origo etiam tetra eſt offuſa caligine, quatenus tamquam ars, ſecundum normam exacta, et regulas quasdam certas diſpoſita, conſideratur. Si vero eius ortum ab medicamentis, vel caſu, vel conſilio, morbo cuidam adhibitis iudicare et ſupputare velis? ex ſuperius dictis nullo negotio cognoſces, infirmae mortalium valetudinis, et Medicinae, vnam camdem-

eamdemque eſſe aetatem [c]. Quicumque enim ſe male adfectum ſenſit, ſui conſeruandi ſtudio, morbi quaeſiuiſſe medelam, et tunc Medicinam vere factam fuiſſe, quis negauerit? Hinc, ex propria, partim ex aliorum experientia diligentius animaduerſis, quae huic vel illi morbo eſſent ſalutaria, et quae contra eiusdem officerent curationi? ſenſim paullatimque artis regulae, licet rudiores adhuc, minusque confirmato nitentes fundamento [d], enatae, longiorique vſu rerum corroboratae, fuerunt. Ad artem vero ita vix inchoatam, debilem, mutilam et mancam ordinandam magis, ſtabiliendamque, plurimum omnino contulit antiquiſſimorum populorum ille ritus, nunc fuſius exponendus, quo aegrotos ante ianuas in viis publicis olim collocarunt, vt praetereuntes conſulerent, num quid eiusdem, vel ſimilis morbi eſſent experti? quae eſſet morbi natura? quod initium? incrementum? qui ſtatus? quod decrementum? quis finis? quibus tandem auxiliis adiuti priſtinam recuperaſſent ſanitatem? Ex plurimorum itaque experientia collata, ſaltim eosdem, aut ſimiles morbos, curare didicerunt [e].

§ III.

c) Vid. M. FAB. QVINCTILIANI *Inſt. Or. L. II. C. 17. Edit.* PETRI BVRMANN. *Lugd. B. 1720 p. 192: Illud admonere ſatis eſt, omnia, quae ars conſummauerit, a natura initia duxiſſe: aut tollatur Medicina, quae ex obſeruatione ſalubrium, atque his contrariorum, reperta eſt, et, vt quibusdam placet, tota conſtat experimentis. Nam et vulnus deligauit aliquis ante, quam haec ars eſſet: et febrem quiete et abſtinentia, non quia rationem videbat, ſed quia id valetudo ipſa coegerat, mitigauit.*

d) HIPPOCRATES in *lib.* iam cit. *XXI. pag. 25:* Οὐ φημὶ δὴ διὰ τοῦτο δεῖν τὴν τέχνην ὡς οὐκ ἐοῦσαν, οὐδὲ καλῶς ζητεομένην τὴν ἀρχαίην ἀποβαλέεσθαι, εἰ μὴ ἔχει περὶ πάντα ἀκριβείην· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον, διὰ τὸ ἐγγὺς εἶναι τοῦ ἀτρεκεστάτου, οἶμαι δύνασθαι ἥκειν λογισμῷ, ἐκ πολλῆς ἀγνωσίης, θαυμάζειν τὰ ἐξευρημένα, ὡς καλῶς καὶ ὀρθῶς ἐξεύρηται, καὶ οὐκ ἀπὸ τύχης.

e) GERHARD. IOAN. VOSSIVS *de Philoſophia Cap. XI. de origine Medicinae* etc. *§ I: Origo Medicinae eſt ab experientia. Experientiae occaſio*

§ III.

Huius generis expoſitio antiquiſſimis temporibus eſt facta. Apud quas gentes ſpeciatim? Apud quas ſingulatim auctoritate publica et lege?

Antiquisſimis ideoque temporibus, antea quam Medici eſſent, et quum quiſque ſuae ipſe conſuleret ſaluti, expoſitionem factam fuiſſe aegrotorum, Medicinae a praetereuntibus petendae cauſſa, et ea re artem medicam egregia cepiſſe incrementa, magnamque fuiſſe factam, diſertis verbis adfirmat PLVTARCHVS [f]: Οἱ δὲ σφόδρα παλαιοὶ καὶ τοὺς νοσοῦντας φανερῶς προσεῖχον. Τούτων δὲ ἕκαστος εἴ τι πρόσφορον ἔχοι παθὼν αὐτὸς, ἢ παθόντα θεραπεύσας, ἔφραζε τῷ δεομένῳ. Καὶ τέχνην οὕτω φασὶν ἐκ πείρας συνεργαζομένην μεγάλην γενέσθαι. Item MAXIMVS, *Tyrius*, *Platonicus* [g]: Φασὶ δὲ καὶ ἰατρικὴν εὑρῆσθαι τὸ ἀρχαῖον ὧδι. Κομίζοντες οἱ οἰκεῖοι τὸν κάμνοντα εἰς τῶν ἀγυιῶν τὴν ἐν τριβῇ κατετίθεντο· ἐφιστάμενοι δὲ οἱ ἄνθρωποι καὶ ἀνερωτῶντες τὸ ἄλγος ὅτῳ τὸ αὐτὸ ξυμπεσὸν ἔπειτα ὤνατο ἢ ἐδωδῇ τινὶ, ἢ καύσας, ἢ τεμὼν, ἢ διψήσας, παρετίθεντο, ἕκαστοι ταῦτα κάμνοντι οἱ πεπονθότες πρότερον καὶ ὠφελημένοι. ἡ δὲ ὁμοιότης τοῦ πάθους συναθροίσασα τὴν τοῦ ὠφελήσαντος μνήμην, τῇ κατ᾽ ὀλίγον ἐντεύξει ἐπιστήμην ἐποίησε τὸ πᾶν. Sed quod haec generatim tantum de antiquisſimis gentibus dicta ſint; videamus, ſi ſuppeditent veterum ſcriptorum teſtimonia, quibus id apud gentes, ſigillatim nominatas, factum demonſtrent. AEGYPTIOS id facere ſolitos fuiſſe, paullo inſerius e STRABONIS loco elucebit. De BABYLONIIS

caſio a neceſſitate. Incrementa dedit conſuetudo, qua antiquis temporibus aegri ſolebant in via exponi, quo rogarent tranſeuntes, eodemne morbo laboraſſent, et quo pacto eſſent reſtituti.

f) *Opp. Tom. II. Lib.* qui inſcribitur: Εἰ καλῶς εἴρηται τὸ λάθε βιώσας. Vide ſis ANDREAM TIRAQVELLVM *de Nobilit. Tom. I. Cap. 31.38.* THEOD. IANSON AB ALMELOVEEN *Inuent. Nou. Antiq. X. p.108. 109.*

g) *Diſſert. XL. Edit.* IOAN. DAVISII, *p. 416.*

LONIIS vero ſpeciatim idem adfirmat STRABO [h]: Τοὺς δ' ἀῤῥώστους εἰς τὰς τριόδους ἐκτιθέντες, πυνθάνονται τῶν παριόντων εἴ τις τὶ ἔχοι λέγειν τοῦ πάθους ἄκος. Οὐδείς τέ ἐστιν οὕτω κακὸς τῶν παριόντων, ὃς οὐκ ἐντυχὼν, εἴ τι φρονεῖ σωτήριον ὑποτίθεται. Quem STRABONIS locum LVD. CAEL. RHODIGINVS, de eo ritu, apud ASSYRIOS agens, ad verbum fere latine ſic reddit [i]: *Mos genti illi* (ASSYRIIS) *peruetus, aegrotos in viis proponendi, exquirendique a praetereuntibus, an morbo id genus norint remedia? Etenim nemo tam improbus fuerit, qui ſciens non grate impertiatur.* Haec non tantum fuiſſe conſuetudinis, ſed publica etiam lege apud BABYLONIOS eſſe cautum, ita vt fieret, egregie confirmat HERODOTVS [k]: Δεύτερος δὲ σοφίῃ ὅδε ἄλλος σφι νόμος κατέστηκε. Τοὺς κάμνοντας ἐς τὴν ἀγορὴν ἐκφορέουσι· οὐ γὰρ δὴ χρέωνται ἰητροῖσι. Προσιόντες ὦν πρὸς τὸν κάμνοντα, συμβουλεύουσι περὶ τῆς νόσου, εἴ τις καὶ αὐτὸς τοιοῦτον ἔπαθε ὁκοῖον ἂν ἔχοι ὁ κάμνων ἢ ἄλλον εἶδε παθόντα. Ταῦτα προσιόντες συμβουλεύουσι, καὶ παραινέουσι ἅσσα αὐτὸς ποιήσας ἐξέφυγε ὁμοίην νοῦσον, ἢ ἄλλον εἶδε ἐκφυγόντα· σιγῇ δὲ παρεξελθεῖν τὸν κάμνοντα οὔ σφι ἔξεστι, πρὶν ἂν ἐπείρηται ἥντινα νοῦσον ἔχῃ. Ex quo loco ſimul apparet, piaculum fuiſſe, praeterire eiuſmodi publice expoſitos ante, quam quis ad eorum reficiendam ſanitatem qualemcumque ſuam contuliſſet operam. Quod in aliis quam plurimis rebus animaduertere conſueuimus, legibus, exempli cauſſa, conſuetudinibusque populorum, eas transferri a gente in gentem, ſi ſingularem vſum in republica habere videantur, id cognoſcimus etiam de expoſitione aegrotorum in loca publica, quippe quam admodum vtilem et aliae gentes futuram

h) *Geograph. Lib. XVI. Edit.* ALMELOVEENII, *Amſtel. 1707. p. 1052. Conf.* IOANNIS LANGII *Epiſt. Medicin. Lib. III. Ep. VI. p. 934.*

i) *Antiqu. Lect. Lib. XVIII Cap. 34.*

k) *Edit. Lugd. Bat. 1715. c. not.* IACOBI GRONOVII *Lib. I. Cap. 197. p. 80.*

turam ſibi perſuadentes, ab AEGYPTIIS veteribus, aliisque, iam enumeratis, mutuatae ſunt. Ita STRABO [l] de hoc ritu, LVSITANIS vſitato, ſic exponit: Τοὺς δὲ ἀῤῥώστους, ὥσπερ οἱ Αἰγύπτιοι τὸ παλαιὸν, προτιθέασιν εἰς τὰς ὁδοὺς, τοῖς πεπειραμένοις τοῦ πάθους ὑποθήκης χάριν. Et de HIBERIS tandem, Aſiae populo, hoc diſertum HERM. SOZOMENVS [m] edit teſtimonium: Συμβὰν δὲ μειράκιον ἐνταῦθα δεινῶς ἀσθενεῖν, περιφέρουσα καθ' ἕκαστον οἶκον ἡ μήτηρ ἐδείκνυεν. ἔθος γὰρ Ἴβηρσι τοῦτο ποιεῖν, ἵν', εἴ τις εὑρεθείη τοῦ νοσήματος ἰατρὸς εὐπόριστος γένηται τοῖς κάμνουσιν ἡ τοῦ πάθους ἀπαλλαγή.

§. IV.

Conſuetudo haec apud Iudaeos *non recepta fuiſſe videtur*, DOVGTAEI *ſaltim et* VINKII *argumenta, pro hac re probanda, adlata, valde debilia, immo nulla.*

Sunt nonnulli antiquorum rituum adeo amantes, vt ſimul, atque eiuſmodi alicuius ſimulacrum ſaltim apud populum quemdam inuenerint, eum continuo ad alias gentes, quaſcumque fere ſibi obuias, transferre, eumque tamquam proprium illis adſignare, ſummo opere ſtudeant. Horum numero adſcribendus erit Clar. IOANNES DOVGTAEVS [o], quando

l) *Geograph. Lib. III. p. 234.* Vid. LVD. CAEL. RHODIGINI. *Lect. Antiq. Lib. XVIII. Cap. 22.*

m) *In Hiſtoria Eccleſiaſtica, Edit.* GVLIELMI READING, *L. II. C. 7. p. 53 Cantabrigiae 1720.* De SCOTIS idem referentem vide GODOFRED. ANDR. ZAHNIVM in *Diſſertatione de Orig. Progreſſ. et Dignit. Medic. Veſaliae 1708. edit. p. 36.*

n) *in Analectis ſacris, ſiue Excurſibus Philologicis breuibus ſuper diuerſis Vet. et Noui Teſtamenti locis, Part. poſter. Excurſ. XXIV. Amſtelaed. 1694. edit. pag. 35.* Immo, quod valde mireris, camdem cum DOVGTAEO ſouet ſententiam IO. CHRPH. WOLFFIVS in *Curis Philologicis* ad MARCI locum citatum *p. 470.* Et CORNELIVS ADAMI, *V. D. M. Damonenſis in Belgio, Exercit. Exeget. Groeningae 1712. edit. p. 145.* putat, IEREMIAM *Cap. LI, 8, 9*, vbi de Babelis exitio eſt vaticinatus, ad hunc morem perantiquum, aegrotos in viis deponendi, reſpexiſſe. Interim ex Chaldaeorum et Aſſyriorum

quando in loca noui foederis, mox ſubſequùtura, fuſius commentatus: *In vicis*, ait, *ſeu plateis, vidimus, valetudinarios ſuos ſolebant exponere ad tranſeuntium contuitum, vt ſic ab eis forſan ſanitatis aliquam methodum acciperent. Fecerunt hoc ipſum hic in Chriſti tranſitu.* In eamdem ſententiam ire nullus dubitat DANIEL VINK [o], quippe qui, hunc veterum attingens morem, eumdem IVDAEIS proprium fuiſſe, adfirmare conatur. *Apud Iudaeos*, inquit, *etiam viguiſſe, patet ex loco* MARCI [p]: Καὶ ὅπȣ εἰσεπορεύετο εἰς κώμας, ἢ πόλεις, ἢ ἀγρȣ̀ς, ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἐτίθȣν τȣ̀ς ἀσθενȣ̃ντας καὶ παρεκάλȣν αὐτὸν, ἵνα κἂν τȣ̃ κρασπέδȣ τȣ̃ ἱματίȣ αὐτȣ̃ ἅψωνται· καὶ ὅσοι ἂν ἥπτοντο αὐτȣ̃, ἐσώζοντο. Et in ACTIS APOST. [q] ὥστε κατὰ τὰς πλατείας ἐκφέρειν τȣ̀ς ἀσθενεῖς, καὶ τιθέναι ἐπὶ κλινῶν καὶ κραββάτων, ἵνα ἐρχομένȣ Πέτρȣ κἂν ἡ σκιὰ ἐπισκιάσῃ τινὶ αὐτῶν. Sed, his paullo diligentius conſideratis, videamus, ſi cum DOVGTAEO et VINKIO, aliisque, ex re ſemel, vel iterum, et in caſu plane ſingulari, facta continuo totius cuiuſdam populi ritum extorquere valeamus, vel potius in contrariam partem iure quodam noſtro abeuntes, eorumdem euertamus ſententiam. Conſtat inter omnes, ſacris qui initiati ſunt Chriſtianis, Chriſtum Seruatorem, eiuſdemque diſcipulos ea feciſſe, quae omnino omnes in ſummam raperent admirationem; Hinc

rum hac conſuetudine illuſtrari ſaltim poſſe videntur verba IEREMIAE in *Threnis I, 12*, vbi Hieroſolyma, a Chaldaeis exciſa, depingitur tamquam mulier adflicta, et in viam proiecta, et conſilium praetereuntium anxie implorans: *Intuemini! et videte, an ſit dolor par dolori meo, qui factus eſt mihi?* et *v. 18. Audite, quaeſo, omnes populi, et adſpicite dolorem meum.* Conf. IOAN. NIC. WEISSIVS *de re medica veterum Graecorum, ad illuſtranda quaedam diuini Codicis loca. Altd.* 1746.

o) *in Amoenitat. Philologico-Medicis, p. 59. Sect. I. Cap. IV. Traiect. ad Rhen. 1730 edit.*

p) *Cap. VI. v. 56.*

q) *Cap. V. v. 15.*

Hinc populorum, in quibus verſabantur, eam factam fuiſſe in illis fiduciam, vt a viris diuinis etiam diuina expeterent, id quod et ex priori loco clarum fit, vbi Chriſtum rogabant, vt vltimam veſtis ſuae partem ab aegrotis attingi tantum pateretur, certo ſibi perſuadentes, vel hac re eoſdem reſtitutum iri, et ex altero loco egregie elucet, vbi, vel per vmbram Petri aegrotos ſanitatem priſtinam recuperaturos eſſe, credebant. Haec vero peracta fuiſſe, facta aegrotorum in vias publicas expoſitione, non, quod quidem videtur, a ritu quodam, qui apud IVDAEOS obtinuiſſet, cuiuſque, quod ſcimus, nullo alio in loco ſit mentio, profecta fuerunt, ſed IVDAEOS id, neceſſitate coactos, in hoc tantum caſu ſingulari feciſſe, pro comperto habemus. Chriſtus enim Seruator, et diſcipulus eius Petrus, mirandorum factorum multitudine admodum conſpicui, et celebres, numquam incedebant, niſi ſtupenda hominum turba circumfuſi, qui miraculorum videndorum cauſſa eoſdem ſequebantur; Hinc non tam facilis ad eosdem aditus in domibus erat, id quod vel hic locus demonſtrare poterit, vbi in Sacro [r] Codice relatum legimus: Καὶ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν, (Chriſtum) παραλυτικὸν φέροντες, αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων. Καὶ μὴ δυνάμενοι προσεγγίσαι αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἀπεστέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν· καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσι τὸν κράββατον, ἐφ᾽ ᾧ ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο. Et hoc quidem primum et praecipuum fortaſſis fuit huius publicae expoſitionis argumentum, vt ſcilicet in locis publicis ad Chriſtum hoc facilior pateret aditus. Sed aliud quoddam adhuc hariolamur. Veri ſcilicet e contrario ſimile omnino nobis eſt, IVDAEOS haec, tamquam noua et nondum audita genti illi, eo feciſſe conſilio, vt hominum, Chri-

 ſtum

r) MARC. *Cap. II. v. 3. 4.*

ſtum Seruatorem, vel Petrum ſequentium, multitudo, huius rei nouitate et inſolentia perturbata, hoc citius, maiorique impetu, irrueret in locum, vbi expoſiti eſſent aegroti, et Chriſtum vel Petrum illic deducere, nouorum videndorum miraculorum ſpe incitati, niterentur. Quae quum ita ſint, poterimusne vſque eo eſſe confidentes, vt exinde conſuetudinem gentis exſculpere audeamus?

§ V.

VINKIVS *iterum refutatus, falſo adſerens hunc ritum* ROMANIS *ex* SVETONII *loco male intellecto, et perperam ad* ROMANOS *tracto, quum de* RHODIENSIBVS *agat.*

Nunc ad ROMANOS transgrediamur, et apud eosdem publice expoſitos, ſi quos habent, viſitemus aegrotos. Religioni duceret DAN. VINKIVS [s], niſi, eumdem apud ROMANOS ritum fuiſſe, pleno ore adfirmaret. *Immo*, inquit, *hanc conſuetudinem etiam apud* ROMANOS *fuiſſe*, *conſtat ex his* VIRGILII *verbis* [t]:

Ille vt depoſiti *proferret fata parentis.*

Sed relinquamus paullulum hunc locum, infra eumdem fuſius diſputaturi, et videamus alterum, quem VINKIVS, ex SVETONIO [u] deſumtum, ſummum, certiſſimumque ſententiae ſuae confirmandae ſuppeditare argumentum, putat. *Forte quodam in diſponendo die*, inquit SVETONIVS, de TIBERIO NERONE, *mane praedixerat, quidquid aegrorum in ciuitate eſſet, viſitare ſe velle: id a proximis aliter exceptum eſt: iuſſique ſunt omnes aegri in publicam porticum deferri, ac per valetudinum genera diſponi. Perculſus igitur inopinata re,* *diu*

s) *Amoenit. Philol. Medic. Sect. I. Cap. IV. p. 58.*

t) *Lib. Aeneid. XII. v. 395.*

u) In TIBER. NER. CAES. *Lib. III. Cap. XI. Edit.* IOAN. GEORG. GRAEVII, *Trai. ad Rhen.* 1703 *p.* 306.

diu, quid ageret, incertus, tandem ſingulos circuit: excuſans factum etiam tenuiſſimo cuique et ignoto. Hinc VINKIVS ſtrenue adſirmat, ritum fuiſſe ROMANIS, vt aegrotos in publicas vias curationis ergo deponerent, id, quod fortaſſis ab antiquiſſimis ita factum fuiſſe Romanis, aliarum gentium imitatione, haud penitus negare velim, ex hoc vero loco euinci poſſe, numquam conceſſero. Inquiramus propter ea diligentius huius in loci indolem atque naturam, et videamus, ſi quid inde, ad confirmandum VINKII argumentum, vel potius diluendum, commode poſſit peti atque deſumi. Narrat SVETONIVS, TIBERIVM NERONEM, non *Romae*, ſed in ſeceſſu, in inſula *Rhodo* verſantem, et quidem ante, quam ſumma rerum potiretur, et AVGVSTO adhuc tam ſuperſtite, aegros quodam die viſitare voluiſſe, quod, et ipſis Imperatoribus in vſu fuiſſe x, conſtat, vt ſcilicet hac comitate atque familiaritate populi delenirent animos, ad ſuoſque adiungerent vſus, idque proximis aliter excipientibus y, iuſſos

x) De hoc ipſo TIBERIO, iam Imperatore, ſimile quid refert VELLEIVS PATERCVLVS L. II. C. 114. 1. *Nemo e nobis gradumue noſtrum aut praecedentibus, aut ſequentibus, imbecillus fuit, cuius ſalus aut valetudo non ſuſtentaretur Caeſaris cura: tamquam diſtractiſſimus ille tantorum onerum mole huic vni negotio vacaret animus.* De *Claudio* DION, de *Hadriano* SPARTIANVS, de *Traiano* et *Gratiano* AVSONIVS Panegyrico, narrant. Conf. IS. CASAVBONVM et LAEVIN. TORRENTIVM ad h. l. et SAMVEL. PITISCI notas in eumdem, in ſua SVETONII editione.

y) Hic error, qui a TIBERII amicis omnino propter vocis ſimilitudinem commiſſus eſſe, mihi quidem, videtur, facile mihi perſuadet, vt in LAEVINI TORRENTII, hunc in locum commentantis, ſententiam lubens eam, licet ipſe adhuc ſubdubitet, an in vrbe tam celebri et frequenti tantum agrorum fuerit? et, TIBERIVM, ſcilicet, NERONEM *agros*, non *aegros* viſitare voluiſſe, arbitrer, quidquid contradicat ISAACVS CASAVBONVS. Vid. CAIVS SVETONIVS TRANQVILLVS *loc. cit. p. 306. ſeq.*

ſos fuiſſe aegros omnes in publicam porticum deferri, et ſecundum valetudinum genera diſponi. Haec, inſcio atque imprudente TIBERIO facta fuiſſe ab amicis, eiuſdem verba minus recte capientibus, diſerta SVETONII, verba docent, immo ex his ſequentibus adhuc magis patebit. Perculſus enim inopinata re, diu quid ageret incertus, tandem ſingulos circuit: excuſans factum etiam tenuiſſimo cuique et ignoto. Si apud *Rhodienſes*, aegrotos publice exponi, ritus obtinuit, qui, obſecro, factum eſt, vt TIBERIVS hac re tamquam inopinata vſque eo percelleretur, vt diu non haberet, quid diceret et ageret? Cur tanta egit humanitate, vt ſingulis vel tenuiſſimis ſigillatim accederet et factum excuſaret? Opusne fuit excuſatione in re vſu recepta, et quae cum aegrotis quotidie fiebat? Ex his omnibus, in praeſentia fuſius diſputatis, ſatis ſuperque clarum fiet, VINKIVM omnino, idque duplici ratione, eſſe alucinatum, quod ſcilicet ROMANIS adſignauerit, quae apud RHODIENSES erant acta, et ex re inſolenti, et per errorem facta, ritum gentis effinxerit.

§. VI.

VINKIVS *denuo caſtigatus. Vocis* depoſitus *et* deſperatus *eamdem vim atque poteſtatem eſſe, demonſtratur.*

Sed redeamus ad VIRGILII locum, quem paullo ante reliquimus. Hic fortasſis VINKII ſententiae maius erit praeſidium [z]:

Iamque

z) *Aeneid. Lib. XII. v. 391. ſqq.* Vide DE LA CERDA, qui digniſſimus eſt, qui hunc in locum conferatur, in IACOBI EMMENESSII *Editione Lugd. Bat. 1680. Tom. III pag. 902.*

Iamque aderat Phoebo ante alios dilectus Iapyx [a]
Iaſides, acri quondam cui captus amore,
Ipſe ſuas artes, ſua munera laetus Apollo
Augurium, citharamque dabat, celeresque ſagittas.
Ille, vt depoſiti *proferret fata parentis,*
Scire poteſtates herbarum, vſumque medendi
Maluit, et mutas *agitare* inglorius artes.

Hoc in loco inuentum expoſitionis aegrotorum ritum, apud ROMANOS, mirum in modum gloriatur vir bonus, et vel vere et re ipſa depoſitum patrem Iapycis putat, vel profecto, ex hac loquendi ratione probari poſſe, exiſtimat, morem fuiſſe ROMANIS, vt ſuos aegrotos publice medicinae cauſſa deponerent. Si primum, vnde, quaeſo, probabit? quorum ſcriptorum auctoritate? locone SVETONII? certe, ſi Diis placet! nempe de inſula *Rhodo*, non *Roma*, exponente; ſed paullo ante euertimus teſtimonium, duplicemque VINKII demonſtratum dedimus errorem. Sin poſterius, nondum omni ex parte tranſacta res eſt, nec vſquam huius rei teſtimonium apud rerum geſtarum ſcriptores, diſertis verbis expreſſum, inuenitur, niſi ROMANOS, quod minime veriſimile, etiam ſub antiquiſſimarum gentium nomine intellectos velimus, quarum in loco PLVTARCHI [b], ſupra commemorato, fit mentio, et SERVII commentationem in hunc locum, de ROMANIS tantum ſpeciatim explicandam, putemus. Augurarer potius, et, a veritate propius abeſſe, equidem puta-

a) *Iapyx*, *Iapycis*, non, quod nonnullis videtur, *Iapis*, *Iapidis*. Vide IOANNIS PIERII *caſtigationes in L. XII Aeneidos Virgilianae v. 391.* in PETRI BVRMANNI *Virgilio, Amſtelodami 1746. edito, Tomo IV. p. 353.*

b) *Sect. hui. libri I. § III. pag. 9.*

tarem, hanc loquendi rationem, Latinis frequentius vſurpatam, deſumtam eſſe vel ab expoſitione aliis gentibus vſitata, vel ab aegrotis deſperatis, *depoſitis* in AESCVLAPII templo, quod erat in inſula Tiberina, cuius rei innumera ſunt apud optimos ſcriptores, et peregregia omnino, teſtimonia, quae mox paullo diligentius ſumus conſideraturi. Optimis vero Latinis ſcriptoribus hanc figuratam loquendi rationem, vt ſcilicet vocis *deſperati*, et *depoſiti* [c], eadem eſſet vis atque ſignificatio, vel a patrio ritu, vel aliunde petito, deſumtam, in vſu fuiſſe, conſtat inter omnes. Ita CICERO [d]: *Itaque mihi videor magnam, et maxime aegram, et prope* depoſitam *rei publicae partem ſuſcepiſſe: neque in eo magis meae, quam veſtrae laudi exiſtimationique, ſeruiſſe.*

§ VII.

Vexati loci VIRGILII *tentata explicatio. Eius vindicatio contra plurimorum alienas ſententias. Probatio noſtrae de eodem ſententiae ex* SILIO ITALICO, *ex* CASP. BARTHIO.

His vero iam, quod ſatis, diſputatis, vix contineri poſſumus, quin prius, quam de expoſitis aegrotis in templa Deorum, et quae ſunt reliqua, dicere adgrediamur, paucis quibusdam in VIRGILII locum, paullo ante citatum, commentemur, in primisque in hos duo verſus:

Scire

c) ISIDORVS *Orig. Lib. X. in Auctor. Latin. Ling. in vnum redactis per* DIONYSIVM GOTHOFREDVM, p. 1072. Deſperatus *vulgo vocatur malus ac perditus, nec iam vllius proſperae ſpei. Dicitur autem per ſimilitudinem aegrorum, qui affecti et ſine ſpe deponuntur. Conſuetudo autem erat apud veteres, vt* deſperati *ante ianuas collocarentur, vel vt extremum ſpiritum redderent terrae, vel, vt poſſent a tranſeuntibus forte curari, qui aliquando ſimili laborauerant morbo.*

d) *In Verrem Lib. I. Cap. 2.* Vid. OVIDIVS *Epiſt. de Pont. II. Lib. II.* et *Eleg. III. Lib. III. Triſt.* Confer GONSALII DE SALAS *Comment. ad* PETRONIVM *C. CXXXIV. Edit.* PET. BVRMANNI, *Trai. ad Rhen. 1719 p. 235.*

Scire poteſtates herbarum vſumque medendi
Maluit, *et* mutas *agitare* inglorius artes.

Mirum eſt, quam egregie in explicatione huius loci vexentur atque exerceantur ſummi, doctiſſimique viri. Sunt, qui, artem medicam ea de cauſſa *mutam* a poetis dictam eſſe, putant, quonian non in eloquentia conſiſtat, ſed in operationibus et remediis [e]; Alii, ſic vſurpatam fuiſſe, arbitrantur, quatenus conferatur cum augurio et muſica, quippe quae tota ſonora ſit, et voce exerceatur, *inglorium*que Iapycem dictum eſſe putant reſpectu poetarum et vatum; poetas enim nomini conciliare immortalitatem [f]. Alii, qui optime gloriae artis medicae, omnino hic laboranti, conſulere ſtudent, exiſtimant, VIRGILIVM tantummodo loquutum eſſe de Medicina rationali vel clinica. Porro ſunt etiam, qui, artem medicam *mutam* appellatam eſſe, contendunt, quod Medicum, omnia ab aegroto ſibi concredita, ſilere oportcat [g]. Celeberrimus tandem IOANN. HENR. SCHVLZIVS [h], loci explicationem repetendam eſſe, exiſtimat, ex Aegyptiorum, Graecorumque myſteriis, vtramque enim gentem in templis *Serapieis* et *Aſclepieis*, HARPOCRATES atque TELESPHOROS, qui, digito labiis impreſſo, de ſilentio admonerent, collocaſſe, indeque, medicinam artium *mutarum* nomen traxiſſe, putat. Immo vero, *mutam* fuiſſe artem medicam, inde probare contendit, quod in AESCVLAPII

 templo

e) FVLVIVS VRSINVS et cum eo faciens HIERONYMVS MERCVRIALIS *Variar. Lect. Lib. III. Cap. 13. pag. 170.*

f) DAN. VINKIVS *in Amoenitat. Philolog. Med. Sect. III. Cap. VI. § 6. pag. 451.*

g) IOAN. HENR. MEIBOMIVS ad *iusiurandum* HIPPOCRAT. *Lugd. Batau. 1643. edit. Cap. XIX. § 20.*

h) In elegantiſſimo programmate, *de artibus mutis*, *Halae 1732.*

templo *incubantibus* ſub noctis ſilentio a ſacerdotibus adhibita medicina fuerit, et quae ſunt reliqua.

Nunc de ſingulorum ſigillatim diſpiciamus ſententiis, iisque accedamus, qui, totius loci rationem habentes, non partium ducuntur ſtudio, ſed potius loco rite exponendo, quam gloriae artis medicae confirmandae, conſulere nituntur. Prima itaque frigida eſt coniectura, nec vllo nititur fundamento, licet, CLAVD. SALMASIVM [i] ab his ſtare partibus, animaduertamus. Hanc ſententiam ſequuti, veriti ſunt, ne, *mutus* per ignobilis explicantes, gloriae medicae artis quid detrahant, et hac de cauſſa voci huic aliam adſignarunt vim et ſignificationem, quam ne vno quidem alius ſcriptoris loco comprobare poſſunt. VIRGILIVS hic loquitur de munere Apollinis, augurio, et artibus eiuſdem, muſica, ſagittandi peritia, et medicina [k], et Iapycem, ait, maluiſſe exercere *mutas artes*, ſcilicet poteſtates herbarum ſcire, et vſum medendi. Qui igitur fit, vt ars medica, non tantum collata cum augurio et muſica, ſed etiam, quod bene notandum, cum ſagittandi arte, *muta* tantummodo dicatur? Conſiſtitne fortaſſis ars ſagittandi in eloquentia? quum vero hoc adfirmare ridiculum foret, nullo negotio cognoſcimus, quam inepta ſit haec huius loci expoſitio, praecipue quum vox *muta*

i) In *Prolegomenis Exercitationum de Homonymis Hyles Iatricae, Trai. ad Rhen. 1689. edit. pag.* 13. vbi in noſtrum hunc VIRGILII locum haec habet: *Quare* mutas artes *appellare poetae libuerit medicinam, et rem herbariam, Grammatici ibi quaerunt. De vetere loquitur medicina, quae in opere tantum conſiſtebat, et manu ſola agebat, vnde et* Χειρουργικὴ *omnium antiquiſſima medendi ratio. Herbas legere, etc. munus olim Medici vnius fuit, artem ſuam non lingua exercentis, ſed opere.*

k) SERVIVS ad hunc locum, *cithara*, ait, *et ſagittae* artes *ſunt*, *augurium vero* munus: *non enim ſola arte, verum etiam indulta diuinitate colligitur.*

muta in hoc ſignificatu eodem iure vel viliſſimis artibus adiungi poſſet, ſartoriae, ſutoriae, piſtoriae, aliisque, quamuis acriter in illos inuehatur HIERONYMVS MERCVRIALIS[l], qui huic opinioni contradicere conantur. Ad alteram accedamus ſententiam, quae fortaſſis propius aberit a veritate. Medicam artem *mutam* nominatam hi arbitrantur, quatenus conferatur cum augurio et muſica, quippe quae tota ſonora ſit et voce exerceatur. Sed vbinam gentium relinquunt ſagittandi artem? huiusne etiam aliquam rationem in exponendo loco habendam eſſe, arbitrantur? putauerim equidem, ſed illi contra; timent tantum, ne vox *inglorius* adiuncta ſuae quid detrimenti adferat ſententiae, et ideo adfirmant, Iapycem, artem medicam exercentem, *inglorium* dici, reſpectu vatum et poetarum; poetas enim nomini conciliare immortalitatem. Ita rem egregie tranſactam ſibi perſuadentes, dum vitia fugiunt, in contraria currunt. Vindicari putant medicam artem ab omni ignominia, detorquendo vocis *mutus* ſignificationem, et explicando eam longe aliter, quam totius loci ratio permittit, et obtrudunt eidem ignobilitatem, dum poetis et auguribus tantum concedunt, eos ſibi immortalitatem parare poſſe. Si verum eſt, tantam fuiſſe tum temporis artis medicae dignitatem, quidni etiam Medici nomini immortalitatem conciliare potuerunt[m]? Sed ſcio,

 qui

l) *Var. Lect. Lib. III. Cap. 13. pag. 170.*

m) Olim artis medicae, imperfectae adhuc admodum, non tantam, apud Romanos in primis, fuiſſe nobilitatem et dignitatem, et eam placrumque a ſeruis, et libertis fuiſſe exercitam, conſtat inter omnes, licet non lateat, etiam Medicos quosdam ſingulari ornatos fuiſſe honore, et habitos in amicis Imperatorum. Confer, ſis, MARQVARDI FREHERI *παρέργων ſeu Veriſimilium Lib. II. Cap. 16. de ſeruis et libertis Medicis,* ceterea,

qui ſcrupulus vrgeat, hanc ſententiam ſequentium anteſignanum, DANIELEM VINKIVM, egregium alienarum operarum compilatorem, hic arti medicae vindicias ſecundum libertatem decernere contendit, locis ſcriptorum vndique corraſis, vnumque in locum ſine diſcrimine confertis, ideoque religioni ducit, in veterum monimentis quid explicare, quod vel minima ex parte nobilitati medicae artis ſit contrarium; Hinc loca ſcriptorum exponit, non vti rei ratio requirit, ſed vti inſtituti ſui exigit neceſſitas. Sed nos ad reliquorum, his relictis, conuertamus vel confirmandas, vel refellendas, ſententias. Sunt, qui, VIRGILIVM hic tantum de Medicina empirica et chirurgica loquutum eſſe, cenſent, ſed vnde, quaeſo, ſunt effecturi, vt nos iis fidem habeamus? *Vſus*ne *medendi* generatim denotat omnem medicinam, quae et manu fit, et quae alia ratione corpori adplicatur laboranti?

cetera, in EVERARDI OTTONIS *Theſaur. Iur. Rom. Tom. I. pag. 926.* et Illuſtris HEINECCII *Antiq. Rom. Lib. I. Tit. XXV. §19.* ubi SPONIVS, contraria adfirmans, egregie refutatur; CONYERS MIDDLETON. *de Medicorum apud veteres Romanos degentium conditione, diſſertat. qua contra viros celeberrimos* IAC. SPONIVM *et* RICH. MEADIVM, *ſeruilem eam fuiſſe, oſtenditur, Cantabrigiae 1726.* et eius *Defenſionem diſſertationis de Medicorum Romae degentium conditione ignobili et ſeruili, contra anonymos quoſdam, notarum breuium, reſponſionis atque animaduerſionis auctores, Part. I. Cantabrigiae 1727.* item: *An Eſſay upon the ſtate and condition of Phyſicians among the ancients, occaſioned by a late diſſertation of the Reuerend. Dr.* MIDDLETON, *aſſerting that Phyſick was ſeruile and diſhonourable among the old Romans, and only practiſed by ſlaues and the meaneſt of the people. By* CHARLES LA MOTTE *A. M. Chaplain to the Duke of Montagu, F. R. S. and member of Society of Antiquaries in London. Lond. 1728.* Conf. *Bibliotb. Angloiſe Tom. XV. pag. 505. ſeqq.* et Cel. SCHVLZII *Excurſionem in antiquitates ad ſerui Medici apud Graecos et Romanos conditionem eruendam, Halae 1733.* Adde Cl. IVLII CAROLI SCHLAEGERI *Hiſtoriam litis de Medicorum apud veteres Romanos degentium conditione*, in primis *§ XIII. p. 39. ſeqq. Helmſt. 1740.*

ranti? Et ſac etiam, ita eſſe, ſaltim tunc eam artis medicae partem *mutam* et *ignobilem* vocauit, de qua verba hic fiunt. Porro illi, egregie ſe rei conſulturos eſſe, putant, qui ea de cauſſa artem medicam *mutam* autumant vſurpatam, quod Medicus de omnibus ſibi creditis ſilere debeat. Crediderim ſane, in omnibus, artem quamuis exercentibus, immo quibuslibet hominibus, fidem et taciturnitatem virtutem eſſe, et licet haec egregie Medico in primis conueniat[n], tamen artem inde nomen eſſe adeptam, quo cum aliis collata diſtingueretur, omnino dubitamus, idque eo magis, quod hac in re nulla ſcriptorum bonae notae Latinorum fulciamur auctoritate. Hoc idem fere adfirmare videtur Celeberrimus I. H. SCHVLZIVS, Vir numquam ſine honore nominandus, quippe qui Medicam artem *mutae* nomen traxiſſe putat a TELESPHORO et HARPOCRATE, in AESCVLAPII, SERAPIDIS que templo quondam conſtitutis, quippe qui Medicos de ſilentio monerent, et quae ſunt reliqua. Doctiſſimam hanc eſſe, ingenioſiſſimamque coniecturam, non poſſumus non confiteri; Vocem vero *mutas* in hoc VIRGILII loco ita explicare, longius repetitum, quod pace eius dixerim, et magis tractum, quam ductum, eſſe videtur. Neſcio ſane, cur omnes hi tam anxie in loco exponendo laborauerint, qui tam planus atque apertus eſt, vt non, niſi Grammatico, in ſcirpo nodum quaerenti, difficilis eſſe poſſit. Loquitur VIRGILIVS de Iapyce, illi APOLLINEM ob inſignem amorem dediſſe munus ſibi proprium, augurium, arteſque, citharam, ſiue poeſeos vim, et celeres ſagittas, artem ſcilicet ſagittandi, illum vero, pietate erga patrem commotum, maluiſſe

n) Hinc Graecorum prouerbium πολυθρύλλητον: ἰατρὸς ἀδόλεσχος νοσοῦντι πάλιν νόσος, ortum traxiſſe omnino videtur.

luiſſe herbarum ſcire poteſtates et vſum medendi, et *inglorium* exercere *mutas artes*. *Mutus* hic nihil aliud ſignificare poteſt, quam *ignobilis*, *obſcurus*, *cuius nulla fama eſt*, *nec gloria*. Saepius vero res *ignobiliores* atque *indignas* a poetis vocatas fuiſſe *mutas* et *ſurdas*, pluribus videre erit apud CASP. BARTHIVM[o]. Confert hic poeta artem medicam cum reliquis, munere, et artibus APOLLINIS, et reſpectu illorum eam ignobilem vocat, idque, vt hoc magis pateſieret, adiungit, Iapycem artes *mutas* exercere maluiſſe *inglorium*[p]. Quid hoc aliud dictum eſt, quam eam fuiſſe Iapycis in *depoſitum* parentem pietatem, vt, vel neglectis aliis nobilioribus artibus, et praecipue augurandi munere rariſſimo, quibus immortale nomen conſequi potuiſſet, maluerit exercere *ignobilem* artem, qua nulla gloria pararetur. Excellentiſſimum nobis SILIVS ITALICVS, egregius ille VIRGILII imitator[q], ſuppeditat exemplum, quo vocem *mutus* et *inglorius* coniunxit, vnam alteram explicantem, eadem ratione, vt in noſtro VIRGILII loco:

Atque

o) *Aduerſ. Lib. XVII. cap. 11. p. 874.* et *XIX. cap. 14. p. 957.* ID. ibid. *Lib. XXV. cap. 4. p. 1218.* adhuc aliam curioſiorem ſuppeditat *mutarum artium* notionem, ſed ad hunc noſtrum VIRGILII locum minus quadrantem.

p) DANIEL LE CLERC *Hiſt. de la Medecine Part. I. Liv. I. Chap 10. p. 35. Les commentateurs de ce Poete ſont fort en peine de ſavoir, pourquoi la Medecine eſt ici appellée* un art muet. *Elle ſeroit fort mal nommée, ſi elle avoit été du tems d' Enée ſur le pied, ou elle eſt aujourdhui; mais alors les Medecins laiſſoient parler pour eux leurs mains et leurs medicamens. Au tems de* VIRGILE *il n' en étoit pas tout à fait de même, et l'on ne raiſonnoit deja que trop. Ie crois, que pour bien expliquer ce paſſage, il faut ſuppoſer, que le mot* mutas *a du rapport à celui de* inglorius, *et que* VIRGILE *a regardé la Medecine comme vn art, qui ne fait pas grand bruit, et qui n' apporte pas vne grande gloire à ceux, qui l' exercent*, cetera.

q) *Punic. Lib. III. v. 577. ſeqq. edit.* ARNOLDI DRAKENBORCH. *Trai. ad Rhen. 1717. p. 173.*

Atque ille, haud vmquam parcus pro laude cruoris,
Et ſemper famae ſitiens, obſcura ſedendo
Tempora agit, mutum *voluens* inglorius *aeuum*
Sanguine de noſtro populus: blandoque veneno
Deſidiae virtus paullatim euicta ſeneſcit.

At clamitant boni Viri [r], VIRGILIVM ita loqui non potuiſſe, quum ſequutus eſſet HOMERVM [s], ſemper artem medicam honore adficientem, heroasque ſuos ob medicam peritiam laudantem, et iniurius ita fieret in artem medicam, quae nobilisſima ſit, et excellentisſima; Non vero anquirimus, quid dicere debuiſſet VIRGILIVS, ſed quomodo vere loquutus eſt. Idne fecerit iure vel iniuria? aliis efficiendum relinquimus, nec res eſt noſtri iudicii [t].

r) DAN. VINK in *lib. cit. Sect. III. Cap. 6. § 4. p. 449.*

s) Vide EVERARD. FEITHII *antiquitates Homericas Lib. IV. Cap. 15.* in IACOBI GRONOVII *Theſaur. Graec. Antiq. Vol. VI. pag. 3713.*

t) CASPAR A REIES, omnibus his enumeratis ſententiis, quaenam ſint, et quo modo refutentur, tandem ipſe, explicationi optime omnium ſe ſubuenturum, putat. Illis itaque acrius traductis, qui *mutus* per obſcurus et ignobilis interpretari audent, plane nouam, ſcilicet, et vix auditam loci ſuppeditat expoſitionem. En tibi diſerta et miranda eius verba: *Dicimus ergo*, VIRGILIVM mutam *dixiſſe medicinam, et illius artificem* inglorium, *non ſimpliciter, et in eam odioſus, nec eo animo, vt medicis conuicium faceret, ſed eo ſolum, quia videret, artem non ſemper finem optatum conſequi*, cet. *quare tunc manet ſcientia* muta, *et non niſi ſilere nouit, quum ſe fine ſuo fruſtrari videat, et ipſe medicus eo tempore obſtupefactus recedat, et* inglorius, *et plaerumque male mulctatus* cet. *in Elyſio iucundarum Quaeſtionum campo, Quaeſt. VII. p. 103. ſeq.* Quaſi vero quaeratur, quo animo et conſilio dixerit poeta artem medicam *mutam*? vt reliqua abſona et ridicula taceam.

D SECTIO

SECTIO II.

DE EXPOSITIONE AEGROTORVM IN TEMPLA MEDICINAE PETENDAE CAVSSA SPECIATIM.

§ I.

Expoſitio aegrotorum in templa, et incubatio *generatim demonſtrata. Sacerdotes olim, in primis Aegyptii, artis medicae peritiſſimi. Notatus* H. CONRINGIVS.

Vidimus huc vſque, aegrotos antiquiſſimis temporibus in viis publicis fuiſſe conſtitutos, medicinae a praetereuntibus petendae cauſſa; Nunc eoſdem, ad ſacerdotes confugientes, et in templis collocatos, viſitemus. Apud AEGYPTIOS in primis ſacerdotes, quos prophetas vocabant, rei medicae fuiſſe peritiſſimos, cognoſcere erit ex HELIODORO [u], et praecipue DIOGENE LAERTIO [x], EVRIPIDEM, a ſacerdotibus Aegyptiis curatum, ſic referente: Ἔνθεν τε, ex Italia ſcilicet, a Pythagoricis, PLATO, εἰς Αἴγυπτον παρὰ τοὺς προφήτας· οὗ φασιν, καὶ Εὐριπίδην αὐτῷ συνακολουθῆσαι, καὶ αὐτόθι νοσήσαντα πρὸς τῶν ἱερέων ἀπολυθῆναι τῇ διὰ θαλάττης θεραπείᾳ. Ὅθεν καὶ εἰπεῖν [y]· Θάλασσα

u) *Aethiop. Lib. III. pag. 156. ſeqq. Edit.* HIERON. COMMELINI, *Lugd. Batau. 1611.* vbi ars medica *pag. 162.* κατ᾽ ἐξοχὴν nominata obſeruatur θεία τέχνη.

x) *In Vita Platonis Lib. III. Segm. 6. Edit.* MARC. MEIBOMII, *Amſtelaedami 1692. p. 168.* Vide ISAACI CASAVBONI et TH. ALDROBANDINI notas in hunc locum, item AEGIDII MENAGII *Obſeruatt.* in eumdem *p. 139. ſeqq.*

y) Verſus eſt ex *Iphigenia in Tauris*

σα κλύζει πάντα τ' ἀνθρώπων κακά, ἀλλὰ καί, καθ' Ὅμηρον, φάναι, πάντας ἀνθρώπους Αἰγυπτίους, ἰατροὺς εἶναι. Quem locum male intellectum falſo interpretatus eſt HERMANN. CONRINGIVS de PLATONE [z], eamque per aquam marinam factam curationem, vti conſueuit, magicam eſſe, putat, id quod egregie, vt quam plurima alia, euertit veris argumentis Vir conſummatae eruditionis, OLAVS BORRICHIVS [a]. Haec vero non tantum facta eſſe a ſacerdotibus, ſed etiam litterarum monimentis conſignata, vt hoc maior iteratae eſſet vſus experientiae, et de oblato aegroto hoc melius ex deſcriptione antea curatorum, vel mortuorum, iudicium ferre poſſent, eſſetne periturus, an non? ita habet HORAPOLLO [b]: Ἱερογραμματέα δὲ, deſignant ſcilicet Aegyptii, ἐπειδὴ ζωὴν καὶ θάνατον οὗτος διακρίνει· ἐστὶ δὲ παρὰ τοῖς ἱερογραμματεῦσι καὶ βίβλος, ἱερὰ καλουμένη Ἀμβρῆς, δι' ἧς κρίνουσι τὸν κατακλιθέντα ἄῤῥωστον· πότερον ζώσιμός ἐστιν, ἢ οὔ, τοῦτο ἐκ τῆς κατακλίσεως ἀῤῥώστου σημειούμενοι. Sed haec, haud ita proprie ad inſtitutum pertinentia, hic obiter tantum adnotaſſe iuuat.

ris 1193. ad quem locum confer, ſis, IOANNIS BRODAEI et IOSVAE BARNESII *notas* in huius EVRIPIDIS *Editione, Cantabrigiae* 1694. *p.* 100.

z) In libro: *de Hermetica Medicina, Lib. I. Cap.* 11. *p.* 108. *Helmeſtadii* 1669. *edit.*

a) In *Hermetis, Aegyptiorum, et Chemicorum ſapientia, ab* HERMANNI CONRINGII *animaduerſionibus vindicata, Lib. I. Cap.* 7. § 9. *p.* 168. *Hafniae* 1674. *edit.* Confer ibid. quae doctiſſime de curatione morborum per lotionem, aqua marina factam, contra CONRINGIVM diſputat. Adde, quae, de vſu *aquae marinae* in ὑδροφοβίας curatione, habet FRIDERICVS DEKKERS in *Exercitationibus practicis circa medendi methodum, Lugd. Batau.* 1694. *edit.* § *X. p.* 561. *ſeqq.*

b) *Hieroglyph. Lib. I. Cap.* 38. quem in locum digniſſimi ſunt, quos conferas, IOANNES MERCERVS, IOANNES CAVSINVS, et IOANNES CORNELIVS DE PAW.

§. II.

De incubatione *Speciatim. Loca in* Graecia incubatione *clara, fanum* AESCVLAPII Athenienſe, Pergamenum, Epidaurium, Coum, Triccenſe, Achaieum Pellenaeum, *reliqua. Item* SERAPIDIS *templum* Canobicum, *et* PLVTONIS PROSERPINAE*que* aedes, antrum*que* CHARONIVM, *in* Nyſaeis. *Templum* AESCVLAPII Tiberinum, *et* Antiatinum, incubatione *apud* ROMANOS *celeberrimum. Notatus* C. A REIES, *et* H. CONRINGIVS. *Error* B. MARLIANI *et* I. CASAVBONI.

Incubuiſſe quondam veteres in templis et aliorum oraculorum, et medicinae exigendae, et a Diis per ſomnum petendae cauſſa, notiſſima res eſt. Hinc orta eſt loquutio: *incubare Deo* [c]. Sed in praeſentia de *incubatione*, medicinae gratia inſtituta, tantum verba facere certum eſt [d]. Videamus, quorum praecipue Deorum templa apud veteres Graecos atque Romanos maxime ab aegrotantibus viſitata fuerunt, vt ibi *incubantes* per ſomnum ſalutem a Diis repeterent. Ex his ſine dubio AESCVLAPII *fanum* in primis erit nominandum, quippe quod in omnium rerum geſtarum ſcriptorum eſt ore [e]. Ita lepidiſſimus veteris comoediae ſcriptor ARISTOPHANES in fabula, quae inſcribitur PLVTVS, fingit, PLVTVM incubare cum ſeruo in fano AESCVLAPII, et ita paullo poſt a caecitate liberari [f].

XP.

c) PLAVTVS *in Curc. Act. II. Scen. 2. v. 16. incubare ſatius te fuerat Ioui.* Vide ADRIANI TVRNEBI *Aduerſar. Lib. XI. Cap. 7. p. 352.*

d) Vid. HERMANNI CONRINGII *Exercit. de incubatione in fanis Deorum, medicinae cauſſa olim facta, Helmeſtadii 1659.* quam inſeruit *Faſciculo Diſſertationum rariorum de Antiquitatibus ſacris et profanis* Cel. IVL. CAROLVS SCHLAEGER *p. 125. ſeqq. Helmeſtadii 1742.*

e) Vid. *Marmorum Oxonienſium, Arundelianorum, Seldenianorum, ceterorum, Londini 1732. edit. marmor VIII.* et HVMPHRIDI PRIDEAVX *notas in idem marmor p. 473.*

f) *In Plut. Act. II. Scen. 3. v. 410. ſeqq. p. 22.* Vid. CAROLI GIRARDI *notas in h. l.* in *Edit.* LVD. KVSTERI, *Amſtelaedami 1710. p. 31.*

XP. Μὰ Δί᾽ ἀλλ᾽ ὅπερ πάλαι παρεσκευαζόμην
Ἐγὼ, κατακλινεῖν αὐτὸν εἰς Ἀσκληπιοῦ,
Κράτιστόν ἐστι.

Et paullo inferius [g]:

XP. Ἐγὼ δὲ, καὶ σύ γ᾽, ὡς τάχιστα τὸν θεὸν
Ἐγκατακλινοῦντ᾽ ἄγωμεν εἰς Ἀσκληπιοῦ.
BA. Καὶ μὴ διατρίβωμέν γε, μὴ πάλιν τὶς αὖ
Ἐλθὼν διακωλύσῃ τι τῶν προὔργου ποιεῖν.

Et tandem PLVTVM per hanc incubationem caecitate liberatum eſſe ab AESCVLAPIO, ſic refert [h]:

KAP. Ὁ δεσπότης πέπραγεν εὐτυχέστατα,
Μᾶλλον δ᾽ ὁ Πλοῦτος αὐτός. ἀντὶ γὰρ τυφλοῦ
Ἐξωμμάτωται, καὶ λελάμπρυνται κόρας,
Ἀσκληπιοῦ Παιῶνος εὐμενοῦς τυχών.

ARISTOPHANES vero nullo alio conſilio huius rei mentionem fecit, quam vt locum inueniret commodum, rem, ciuibus tam ſacram, atque religioſam, traducendi, omniumque ſibilo exponendi. Paullo enim poſt [i] iam citata verba ſeruum introducit, qui, vna cum PLVTO in AESCVLAPII fano *incubuiſſe* fictus, omnem herae hiſtoriam *incubationis* ita narrat, vt non ſatis miremur, poetam, licet, maximam. ſciamus, veteris comoediae fuiſſe libertatem, non eſſe diſcerptum a populo ſuperſtitioſo. Sed haec de *Athenienſi* AESCVLAPII *fano* dicta ſunto, transgrediamur ad *Pergamenum*. De

 hoc

g) Ibid. *Act. II. Scen. 6. v. 620. ſeqq. p. 31.*

h) Ibid. *Act. III. Scen. 1. v. 633. p. 32.*

i) Ibid. *Act. III. Scena 2. tota p. 33. ſeqq.* C. A REIES, nimio laborantem ſtudio gloriae artis medicae conſeruandae, hic ARISTOPHANIS locus mire angit, et vehementer timet, ne artis ſalutaris laus et honor quid inde capiat detrimenti, ideoque abigendae iniuriae curam ſic ſuſcipit, vt ſane anceps haeream, ſitne ridenda, vel potius miseranda abſurdiſſima rei defenſio? *In Elyſio iucundarum Quaeſtionum campo, Quaeſt. VII. p. 94 ſeqq.*

hoc HERODIANVS[k]: Ἠπείχθη, ANTON. CARACALLA, εἰς Πέργαμον τῆς Ἀσίας, χρήσασθαι βουλόμενος θεραπείας τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ἀφικόμενος δὴ ἐκεῖ, καὶ ἐς ὅσον ἤθελε τῶν ὀνειράτων ἐμφορηθεὶς, ἧκεν εἰς Ἴλιον. *Epidaurium* vero, quod priori dedit originem[l], omnium clariſſimum fuit incubatione, ſic referente STRABONE[m]: Καὶ αὕτη δ' οὐκ ἄσημος ἡ πόλις, Epidaurus, καὶ μάλιστα διὰ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Ἀσκληπιοῦ, θεραπεύειν νόσους παντοδαπὰς πεπιστευμένου, καὶ τὸ ἱερὸν πλῆρες ἔχοντος ἀεὶ τῶν τε καμνόντων καὶ τῶν ἀνακειμένων πινάκων, ἐν οἷς ἀναγεγραμμέναι τυγχάνουσιν αἱ θεραπεῖαι. Καθάπερ ἐν Κῷ τε καὶ Τρίκκῃ. Quibus haec ex PAVSANIA[n] adiicienda ſunt: Ἀλικὸς λόγος ἐν στήλαις ἐστὶ ταῖς Ἐπιδαυρίων, αἵ τοῦ Ἀσκληπιοῦ τὰ ἰάματα ἐγγεγραμμένα ἔχουσιν. In celeberrimo hoc *templo Epidaurio* AESCVLAPII lenonem ſiſtit incubantem, ſanitatis recuperandae gratia, M. ACCIVS PLAVTVS[o]

- - hic leno aegrotus incubat
in AESCVLAPII *fano*,

qui deinceps, ſpretus ab AESCVLAPIO, de non lato ſibi a Deo auxilio ita conqueritur[p]:

Migrare

k) *Hiſtoriar. Lib. IV. Cap. 8.* ex *Edit.* IOAN. HENR. BOECLERI, *Argentorati 1694. p. 195.* Confer LAVR. BEGERVM *in Theſaur. Brandenburg. Vol. III. ad numiſm. in quo Pergameni* AESCVLAPIO *ſuo Caracallae et Getae ſalutem commendarunt, p. 135.*

l) Vide PAVSANIAM in *Corinthiacis ſiue Lib. II. Cap. 26. p. 171. ſeq.*

m) *Geograph. Lib. VIII. edit.* ALMELOVEENII, *p. 575.* Conf. ISAACI CASAVBONI *Comment. ad h. l.* et HIERON. MERCVRIALIS *Variar. Lect. Lib. I. c. 13.* Vide eumdem STRABONEM *in lib. cit. lib. IX. p. 668.*

n) In *Corinthiacis, ſiue Lib. II. Cap. 36. p. 196.*

o) In *Curculion. Act. I. Scen. I. v. 61, 62. Edit.* FRIDER. TAVBMANNI, *Francof. 1621. p. 306.*

p) *Act. II. Scen. I. v. 1. ſeqq. pag. 323.* Lubens fateor, me, in priori huius libelli editione, id commiſiſſe erroris cum plurimis aliis, vt hunc PLAVTI locum de *Tiberino* AESCVLAPII *templo* explicarem, quum ad *Epidaurium* omnino ſit referendus. Omnis enim *Curculionis* fabula non *Romae*, ſed *Epidauri*, acta fuiſſe, fingitur.

Migrare certu'ſt iam nunc e fano foras,
Quando AESCVLAPI *ita ſentio ſententiam:*
Vt qui me nibili faciat, nec ſaluom velit,
Valetudo decreſcit, accreſcit labor.
Nam iam, quaſi zona, lieue cinctus ambulo,
Geminos in ventre habere videor filios,
Nihil metuo, niſi, ne medius diſrumpar miſer.

In loco STRABONIS, paullo ante citato, obiter etiam mentionem factam eſſe *fani* AESCVLAPII in inſula *Co* et *Triccae*, *incubationibus* admodum celebris, cognoſcimus, ſed de illo adhuc ſigillatim haec narrat idem rerum geſtarum ſcriptor q: Ἐν δὲ τῷ προαστείῳ τὸ Ἀσκληπιεῖον ἐστὶ σφόδρα ἔνδοξον, καὶ πολλῶν ἀναθημάτων μεστὸν ἱερὸν, ἐν οἷς ἐστὶ καὶ ὁ Ἀπελλοῦ Ἀντίγονος, et paullo poſt r: Φασὶ δ' Ἱπποκράτην μάλιστα ἐκ τῶν ἀνακειμένων θεραπειῶν ἐνταῦθα γυμνάσασθαι τὰ περὶ τὰς διαίτας. Superſunt etiam alia, et AESCVLAPII, et aliorum Numinum, templa in Graecia, quorum apud ſcriptores paſſim occurrit mentio, quae huc omnia referre et ſigillatim recenſere, nec temporis anguſtia, nec inſtituti ratio, permittit. Propterea haec tantum adhuc ex

PAV-

q) *Lib. XIV. p. 971.*

r) CAI. PLINIVS SEC. *Hiſtor. Natur. Lib. XXIX. Cap. 2. Edit.* P. 10. HARDVINI, *T. IV. p. 663. Tunc eam* (medicinam) *reuocauit in lucem* HIPPOCRATES, *genitus in inſula Coo, in primis clara ac valida, et* Aeſculapio *dicata. Is quum fuiſſet mos, liberatos morbis ſcribere in templo eius Dei, quid auxiliatum eſſet, vt poſtea ſimilitudo proficeret, exſcripſiſſe ea traditur, atque, vt* VARRO *apud nos credit, templo cremato, inſtituiſſe medicinam hanc, quae Clinice vocatur.* Et A STRABONE, et PLINIO, his teſtimoniis adferri ſummam iniuriam HIPPOCRATI, argumento commotus, neſcio quo, vehementer contendit H. CONRINGIVS in *Hermetica Medicina Cap. XI. p. 117.* et in *Diſſertat. de incubatione* ſuperius citata, § *L. ſeqq.* et patronus, non rogatus, cauſſam agit, qua de re iure quodam ſuo eumdem notauit OLAVS BORRICHIVS *in Lib cit. contra eius Hermeticam Medicinam, Cap. VII. § 12. p. 173.*

PAVSANIA [s] de *Achaico Pellenaeo* commemoraſſe ſufficiet: Ἀπωτέρω δὲ οὐ πολὺ ἀπὸ τοῦ Μυσαίου ἱερόν ἐστιν Ἀσκληπιοῦ, καλούμενον ΚΥΡΟΣ, καὶ ἰάματα ἀνθρώποις παρὰ τοῦ Θεοῦ γίνεται. ὕδωρ δὲ καὶ ἐνταῦθα ἀνέδην ἐστὶ, καὶ ἐπὶ τῇ μεγίστῃ τῶν πηγῶν τοῦ Ἀσκληπιοῦ τὸ ἄγαλμα ἵδρυται. Et de SERAPIDIS templo, *incubatione* claro, ex STRABONE [t] haec ſubiicere liceat: Ἔχουσα (Κάνωβος) τὸ τοῦ Σαράπιδος ἱερὸν, πολλῇ ἁγιστείᾳ τιμώμενον, καὶ θεραπείας ἐκφέρον, ὥστε καὶ τοὺς ἐλλογιμωτάτους ἄνδρας πιστεύειν, καὶ ἐγκοιμᾶσθαι αὐτοὺς ὑπὲρ ἑαυτῶν ἢ ἑτέρων. Συγγράφουσι δέ τινες, καὶ τὰς θεραπείας, ἄλλοι δὲ ἀρετὰς τῶν ἐνταῦθα λογίων. Quibus tandem ex eodem [u] addimus de templo PLVTONIS et PROSERPINAE [x], *antro*que CHARONIO, per incubationem aegrotorum celeberrimis: Ἐν δὲ τῇ ὁδῷ τῇ μεταξὺ τῶν Τράλλεων καὶ τῆς Νύσης, κώμη τῶν Νυσαίων ἐστὶν οὐκ ἄπωθεν τῆς πόλεως Ἀχάρακα, ἐν ᾗ τὸ Πλουτώνιον, ἔχων καὶ ἄλσος πολυτελὲς, καὶ νεὼν Πλούτωνός τε, καὶ Κόρης [y], καὶ τὸ Χαρώνιον ἄντρον ὑπερκείμενον τοῦ ἄλσους, θαυμαστὸν τῇ φύσει· λέγουσι γὰρ δὴ καὶ τοὺς νοσώδεις καὶ προσέχοντας ταῖς τῶν Θεῶν τούτων θεραπείαις, φοιτᾷν ἐκεῖσε, καὶ διαιτᾶσθαι ἐν τῇ κώμῃ πλησίον τοῦ ἄντρου, παρὰ τοῖς ἐμπείροις τῶν ἱερέων. Οἵ ἐγκοιμῶνταί τε ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ διατάττουσιν ἐκ τῶν ὀνείρων τὰς θεραπείας. Οὗτοι δ' εἰσὶ καὶ οἱ ἐγκαλοῦντες τὴν τῶν Θεῶν ἰατρείαν. ἄγουσι δὲ πολλάκις εἰς τὸ ἄντρον, καὶ ἱδρύουσι μένοντες καθ' ἡσυχίαν ἐκεῖ, καθάπερ ἐν φωλεῷ σιτίων χωρὶς ἐπὶ πλείους ἡμέρας. ἔστι δ' ὅτε καὶ ἰδίοις ἐνυπνίοις οἱ νοσηλευόμενοι προσέχουσι, μυσταγωγοῖς δ' ὅμως, καὶ συμβούλοις ἐκείνοις χρῶνται ὡς τοῖς ἱερεῦσι· τοῖς δ' ἄλλοις ἄδυτός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ὀλέθριος.

s) *In Achaicis, ſiue Lib. VII. c. 27. Edit.* IOACHIMI KVHN *p. 596.*

t) *Geograph. Lib. XVII. p. 1152.*

u) *Id. ibid. Lib. XIV. pag. 960. ſeq*

x) Vid. EZECH. SPANHEMIVM in *Epiſt. ad* ANDREAM MORELLIVM *p. 112, 113.*

y) T. I. AB ALMELOVEEN emendationem, veri maxime ſimilem ſequuti, Κόρης pro Ἥρας legere malimus. Vid. STRABONIS *Edit. eiusd. p. 960 not. 7.*

Digitized by Google

ἰλάθριος. Ex quibus STRABONIS locis, iam citatis, etiam id, quod curioſiſſimum, notatuque digniſſimum, apparet: aegrotos non tantum pro ſe ipſos, ſed ſacerdotes etiam pro iisdem, incubuiſſe.

Nunc tranſeamus ad ROMANOS, et ibi *fana* AESCVLAPII conſideremus. Quum Roma trienni vaſtaretur peſtilentia, oraculorum Sibyllinorum ſuaſu AESCVLAPIO, ſub anguis, ſibi dicati et proprii [z], forma, ex Epidauro Romam arceſſito, et in inſula Tiberina collocato, fanum ibidem exſtructum fuit, quod fuſius enarrat VALERIVS MAXIMVS [a]. Ex quo ſimul loco docemur, etiam *Antii*, in Latinorum portu, diei itinere ab vrbe diſtanti, quod putat PROCOPIVS, *aedem* fuiſſe AESCVLAPII, eiuſdemque hoſpitio *anguem* in itinere vſum [b].

In templum illud *Tiberinum*, non in noſocomium, quod BARTHOLOMAEVS MARLIANVS putat [c], et quod iuxta hoc tem-

z) Vide EZECHIEL. SPANHEMII *notas in* PLVTI *Act. III. Scen. 2. v. 733. p. 262.*

a) *Lib. I. Cap. 8. n. 2. Edit.* ABRAHAMI TORRENII, *Leid. 1726. p. 94.* Vid. ibid. PERIZONII *not. 29. p. 96.* Ibi nunc BARTHOLOMAEI eſt templum, de qua re, et cauſſis, cur templum AESCVLAPII extra vrbem exſtructum fuerit, vide, ſis, BARTHOLOMAEVM MARLIANVM, in *Vrbis Romae Topographia, cum notis ineditis* FVLVII VRSINI, quae eſt in GRAEVII *Theſ. Rom. Antiq. Vol. III. p. 54. Cap. 16. p. 183.*

b) Conf. ORTELII et MARLIANI *notas ad hunc locum* in eiusd. *Edit. c. not. var. ex rec.* A. THYSII, *Lugd. Bat. 1660. p. 103. ſeq.*

c) In *lib.* paullo ante cit. Errauerit me vero BARTHOL. MARLIANVS, adfirmans, hos ſeruos, quorum fit mentio apud SVETONIVM, potius in noſocomium, quod poſtea pietas Chriſtianorum exſtruxit, quam templum AESCVLAPII, fuiſſe expoſitos, vel contra, cognoſci poterit ex OLAI BORRICHII *Antiqua Vrbis Rom. Facie*, in GRAEVII *Theſ. Antiq. Rom. Tom. IV. p. 1610.*

Digitized by Google

templum exſtructum adſerit, fuiſſe translatos ſeruos, quorum fit mentio expoſitorum in SVETONIO [d], adfirmare nulli dubitamus: *Quum quidam aegra et affecta mancipia in* inſulam AESCVLAPII, *taedio medendi, exponerent, omnes, qui exponerentur, liberos eſſe ſanxit, nec redire in ditionem domini, ſi conualuiſſent: quod ſi quis necare quem mallet, quam exponere, caedis crimine teneri.* Ex hoc SVETONII loco omnino clarum fit, etiam apud ROMANOS in fanis Deorum expoſitos fuiſſe aegrotos, in primis quorum de ſalute deſperarent. Neſcio ſane, quam diram immanitatem extorquere velit CASAVBONVS [e] ex re, quam veteres optimo conſilio feciſſe conſtat, vt ſcilicet Deo curandos offerrent, quorum vitae ipſi diffidebant?

§ III.

Obſeruanda et peragenda ante **incubationem: Ieiunium, ſacrificia, lotio ex aqua marina. Aries AESCVLAPIO *ſacer.* Incubatio *in pellibus.* *Variae ſomniorum ſpecies.***

Incubaturi vero peragebant quam plurima ante, quam id facere adgrederentur, quibus, Numina propitia reddi, et ad mittenda ſomnia ſalutaria incitari, ſibi perſuadebant. *Abſtinebant*, exempli cauſſa, per aliquot dies *a cibo et potu*, vt ſcilicet ad commercium cum Diis hoc digniores accederent, id quod in iam recenſito loco pluribus docet ſaepius laudatus STRABO. *Sacra* etiam *faciebant*, *arietibus* vel *ouibus immolandis*, quip-

d) In *Lib. V.* TIB. CLAVDIO CAESAR. *Cap. 25. p. 468.*

e) In notis ad h. l. *in Edit.* I. G. GRAEVII *p. 468. Antiquorum haec fuit dira immanitas, vt et recens natos infantes liceret tollere, vel exponere ad caedem, et liberos aut ſeruos aegrotos exponere taedio curandi.* Sed longe alia eſſe videtur illa expoſitio liberorum, de qua cautum in *Cod.* THEODOSIANI *Tom. I. Lib. 5. Tit. 7. de Expoſitis, p. 487. ſeq. Edit.* Ill. IOAN. DAN. RITTERI, *Lipſiae 1736.* Adde PETRI PETITI *Miſcell. Obſeruatt. edit. Trai. ad Rhen. 1682. Lib. III. Cap. 16. p. 183.*

quippe quorum pellibus ſubſtratis incubabant, et vel hac de re, ſibi Deos non defuturos eſſe, certo confidebant. Prius diſerte docet PAVSANIAS[f]: Καὶ πρῶτον μὲν καθήρασθαι νομίζουσιν ὅστις ἦλθεν Ἀμφιαράῳ χρησάμενος. Ἔστι δὲ καθάρσιον, τῷ θεῷ θύειν. θύουσι δὲ καὶ αὐτῷ καὶ πᾶσιν ὅσοις ἐστὶν ἐπὶ ταυτὸ τὰ ὀνόματα. Προεξειργασμένων δὲ τούτων, κριὸν θύσαντες αὐτῷ, καὶ τὸ δέρμα ὑποστρωσάμενοι καθεύδουσιν ἀναμένοντες δήλωσιν ὀνείρατος. Alterum elegantiſſime deſignat VIRGILIVS[g]:

Hinc Italae gentes omnisque Oenotria tellus
In dubiis reſponſa petunt: huc dona ſacerdos
Quum tulit, et caeſarum ouium *ſub nocte ſilenti*
Pellibus incubuit ſtratis, *ſomnosque petiuit.*

Qui factum ſuit, vt pellibus ſtratis incubarent, in praeſentia noſtrum, amplius perquirere, non eſt; alioſque [h] videre omnino praeſtabit, qui hanc rem pluribus expoſuerunt. Immo ad peragenda ante *incubationem* id etiam pertinuiſſe, vt, medicinam per ſomnium petituri, *ex aqua lauarentur marina,*

f) In *Atticis*, ſiue *Lib. I. Cap. 34. p. 84. Edit.* I. KVHNII. Qua de cauſſa hic arietes adhiberentur? diuinare licebit, ſi coniecturae RAPHAEL. FABRETTI de HYGIA, arieti inſidente, fidem habere velimus. Vide GISBERTI CVPERI *Monimenta Antiqua Inedita, pag.* 199. Confer, quae de ariete, AESCVLAPIO ſacro, eruditiſſime ad gemmam, ſalutis ſacrificium ſiſtentem, eſt commentatus LAVR. BEGERVS in *Theſauro Brandenburgico Vol. I. pag.* 69.

g) *Aeneid. Lib. VII. v.* 85. Vid. TAVBMANNI nota ad hunc locum, in *Edit.* IAC. EMMENESSII *Tom. III. p.* 23.

h) Confer IOANNES BAPTISTA PIVS in *Annot. poſt. Syllog. III. cap.* 10. item ALEXANDER AB ALEXANDRO *Dier. Genial. Lib. III. Cap. 26. p.* 129. IOANN. MEVRSIVS *in Comment. ad* LYCOPHRONIS *Caſſandr. v.*1050. *Ed. Oxon.* POTTERI 1697. *p.* 88. I. BRAVNII *Comm. de Veſtitu Sacerdotum Hebr. Amſtelod.* 1701. *Lib. I. §* 68. 69. *p.* 75. *ſeq.* IOAN. ALSTORPHII *Diſſert. Philol. de Lectis veterum*, *Amſtelod.* 1704. *Cap. V. de more dormiendi in pellibus, et Cap. XI. de lectorum vſu extraordinario.*

veri ſaltim ſimile eſſe videtur ex hoc ARISTOPHANIS loco [i], vbi ſeruus PLVTVM ante, quam in AESCVLAPII *fano* incubaret, *aqua marina abſterſum*, ita narrat:

ΚΑΡ. Ὡς γὰρ τάχιςʼ ἀφικόμεθα πρὸς τὸν θεὸν
Ἄγοντες ἄνδρα, τότε μὲν ἀθλιώτατον,
Νῦν δʼ, εἴ τινʼ ἄλλον, μακάριον κʼ εὐδαίμονα,
Πρῶτον μὲν αὐτὸν ἐπὶ θάλατταν ἤγομεν.
Ἔπειτʼ ἐλῦμεν - - - - - - -
- - - - - - - - - - - -
ΚΑΡ. Ἔπειτα πρὸς τὸ τέμενος ἦμεν τῦ θεῦ.

Petituri vero per ſomnum Deorum conſilia vel ipſi *incubabant*, vel ſacerdotes id pro illis faciebant, et codicillis obſignatis, quibus inſcripta, quae peterentur, erant, ſuppoſitis *incubabant*, et ſomnia capiebant. Cuius ritus ſpeciatim, et generatim omnis huius oraculi nocturni, inuentionem abſolute nimis Alexandro impoſtori adſignare videtur LVCIANVS [k], licet eius rei iam antiquíora exſtent veſtigia [l]. Tunc tandem

i) In PLVTO *Act. III. Scen. 2. v. 653. ſeqq. p. 33.* Vid. *Schol. antiq. ad h. l.* ibid. CAROLI GIRARDI *notas in h. l. p. 36.* et *eaſdem* EZECHIEL. SPANHEMII *p. 260.* Adde, quae paullo ante in *hac Sect. § I. not. y. p. 26. ſeq.* fuſius *de aqua marina* diſputauimus.

k) In PSEVDOM. *Edit.* IOAN. G. GRAEVII, *Amſt. 1687. Tom. I. p. 776. ſeqq.* ad quem locum conf. ANTON. VAN DALEN *de Oraculis Ethnicorum Diſſert. I. Amſtelod. 1700. Cap. II.* et IAC. SPON *Recherches curieuſes d'antiquité trente vnieme Diſſertation ſur l'hiſtoire du faux prophete Alexandre de Lucien, illuſtrée par les medailles.* De *incubatione*, in templis facta, oraculorum a Diis petendorum cauſſa, et iis, quae tum ibi obſeruata fuerunt, vid. IACOBVM GVTHERIVM *de Veteri Iure Pontificio Lib. IV. Cap. 1. p. 174. in* I. G. GRAEVII *Theſaur. Ant. Rom. T. V.* et THOM. DEMPSTERVM *in Paralip. ad* IOAN. ROSIN. *Antiq. Rom. Lib. II. Cap. 2. p. 87. ſeqq.*

l) Vid. PAVSAN. *in Atticis, ſiue Lib. I. Cap. 34. p. 84. Edit. cit.* Et STRABON. *Geogr. Lib. XIV. p. 961.*

dem illis *incubantibus* varia ſe offerebant ſomnia, quod ſaltim ſibi perſuadebant, et videbant, vel res ipſas ſibi euenturas, vel earum tantum imaginem quamdam et ſymbolum, vel Deos ipſos, illis oracula per ſomnum edentes. Priorem ſpeciem, vbi ſcilicet res ipſae perſpicue admodum exhibentur, vocant ὅραμα, et nonnulli etiam Θεωρηματικὸν; ſi res futurae per ſolam figuram, vel ſymbolum aliquod aliud in ſomno repraeſentantur, ὄνειρον adpellant ἀλληγορικὸν; ſi vero tandem Dii ipſi, vel alia ſpecie, quam ſumebant, viſionibus colloquiisque nocturnis homines dignabantur, χρηματισμὸς dicitur [m]. Singula ſingulorum ſuppeditant exempla. Sic eiuſmodi ὅραμα vel ὄνειρος Θεωρηματικὸς fuit, quo mulieri cuidam curatio ὑδροφοβίας per ſilueſtris roſae radicem oblata per ſomnum fuit, fuſius id exponente PLINIO [n]; Ὄνειρος vero ἀλληγορικὸς, vel viſio figurata, vt ita dicam, fuit, quum mulier quaedam, graui mammae inflammatione laborans, per ſomnum, ſibi mammam ab oue exſugi videret, indeque ſibi herbam ἀρνόγλωσσον, Latinis *plantaginem*, profuturam colligeret; de qua quidem re ſic eſt apud ARTEMIDORVM [o]: γυνὴ ἔδοξε περὶ μαζὸν φλεγμονὴν ἔχουσα, ὑπὸ προβάτου Θηλάζεσθαι, ἀρνόγλωσσον βοτάνην καταπλασσαμένη ἰάθη. διὰ τὸ τοῦ αὐτοῦ ὄνομα σύνθετον ἐδήλου τὴν τοῦ ἀρνογλώσσου βοτάνην. De Numine, per ſomnum dormientibus apparente, ipſoque ferente auxilium aegrotantibus, exemplum ſuppeditat AELIANVS [p], qui lepidiſſimam de Aſpa-

 ſia

m) IOANN. POTTER. in *Archaeol. Graec. Lib. II. Cap. 2. de Graecorum Diuinatione et Oraculis in genere*, in IAC. GRONOVII *Theſaur. Antiqu. Graec. Vol. XII. Part. II. p. 268.* Conf. IAMBLICH. *de Myſteriis Aegyptiorum Sect. III. Cap. 2. Edit. Oxonienſ.* THOMAE GALE, et *not. in h. l.*

n) *Hiſt. Nat. Lib. XXV. Cap. 2.*

o) In *Oneirocrit. Lib. IV. Cap. 24. Edit.* NICOLAI RIGALTII, *p. 215.*

p) *Hiſt. var. Lib. XII. Cap. 1.* ibi vide, ſis, IAC. PERIZONIVM.

ſia quadam, tumore menti laborante, et poſt, quam a medicis neglecta fuiſſet, ab ipſa Venere per ſomnum curata, narrat hiſtoriam. Sed de his iam dicta ſufficiant, fuſius, vel magis confuſius, enarrata qui ſcire cupit, adeat VINKIVM q), ſtrenuum locorum ex ſcriptoribus ſine diſcrimine, et haud raro importune, immo inepte, corraſorum gerulum.

§ IV.

Exempla ſomniorum, medicamenta extra incubationem *offerentium.* M. ALEXANDRI *ſomnium fictum.* VESPASIANI *miraculum ſimulatum. Notatus* I. CASAVBONVS. SVETONIVS *explicatus.* ADRIANI *miraculum non verum.*

Nunc, ad ea explicanda accedamus, oportet, quae incubantibus, poſt ſanitatem a Diis per ſomnium, vel oraculum nocturnum reſtitutam, peracta fuerunt. Antea vero, quam id agere adgrediamur, animi cauſſa, digredi paullulum libet ad eiuſmodi *ſomnia medica*, ea vero ita vocare liceat, in quibus morbo monſtrata medicina, quae extra incubationem paſſim huic, vel illi, obuenerunt. Ita MAGNI ALEXANDRI ſomnium, CVRTIO r) ſic referente, habemus: *Et proelio, et ſollicitudine fatigatus* (Alexander), *quum Ptolemaeo* (ſaucio laeuo humero) *adſideret, lectum, in quo ipſe adquieſceret, iuſſit inferri. In quem vt ſe recepit, protinus altior inſequutus eſt ſomnus. Ex quo excitatus, per quietem vidiſſe ſe, exponit, ſpeciem draconis oblatam, herbam ferentis ore, quam veneni remedium eſſe monſtraſſet; Colorem quoque herbae referebat, agniturum, ſi quis reperiſſet, adfirmans, inuentamque deinde, quippe a multis erat requiſita, vulneri impoſuit: protinusque, dolore finito, intra breue ſpatium*

q) In *lib. cit. Sect. I. Cap. 5. p. 61 ſeqq.*

r) *Lib. IX. cap. 8.* Vide elegantiſſima, quae congeſſit ad hunc locum IOAN. FREINSHEMIVS, in *Edit.* HENRICI SNAKENBVRG. *Delphis et Lugd. Bat. 1724 pag. 728. ſeq.*

ſpatium cicatrix quoque obducta eſt [s]. Sed tantum abeſt, vt, vere hanc herbam M. ALEXANDRO per ſomnum monſtratam fuiſſe, credamus, vt potius cognitum atque perſpectum habeamus, haec a Principe eo conſilio eſſe ficta, vt remedio, ab artis medicae perito procul dubio ſibi commendato, tanto maiorem, ceu diuino, conciliaret auctoritatem. Huc accedit, M. ALEXANDRVM ſemper et vbique diuini quid adfectaſſe, quum ſe a Ioue prognatum, et ſibi ipſe, et omnibus aliis perſuadere vellet. Noſtram vero coniecturam egregie corroborat STRABO [t], eamdem fouens ſententiam: Τρωθέντα δὲ, inquit, Πτολεμαῖον, κινδυνεύειν (ἔφασαν ſcilicet) ἐν ὕπνῳ δὲ παραστάντα τινὰ τῷ Ἀλεξάνδρῳ, δεῖξαι ῥίζαν αὐτόπρεμνον, ἣν κελεῦσαι τρίβοντα ἐπιτιθέναι τῷ τρωθέντι. ἐκ δὲ τοῦ ὕπνου γενόμενον, μεμνημένον τῆς ὄψεως, εὑρεῖν ζητοῦντα τὴν ῥίζαν πολλὴν πεφυκυῖαν. καὶ χρήσασθαι, καὶ αὐτὸν, καὶ τοὺς ἄλλους. ἰδόντας δὲ τοὺς Βαρβάρους εὑρημένον τὸ ἀλέξημα, ὑπηκόους γενέσθαι τῷ βασιλεῖ. εἰκὸς δέ, τινα μηνύσαι τῶν εἰδότων. τὸ δὲ μυθῶδες προσετέθη κολακείας χάριν [u]. Apud rerum geſtarum ſcriptores varia occurrunt exempla, quibus, quoſdam per ſomnium monitos fuiſſe, produnt, vt morbo auxilium ab iis, penes quos eſſet ſumma imperii, peterent. Eiuſmodi quidquam narrat SVETONIVS [x]: *Auctoritas*

s) Eamdem herbam et Ptolemaco, et aliis militibus, egregium praeſtitiſſe vſum, non vero externe adplicatam, ſed ore adſumtam, narrat IVSTINVS *Lib. XII. Cap. 10. 3.* Conf. ADRIANI TVRNEBI *Aduerſar. Lib. V. Cap. 19.*

t) *Geogr. Lib. XV. p. 1052. ſeq.*

u) Eamdem fere habet DIODORVS SICVLVS *Lib. XVII. p. m. 570.* hiſtoriam, mutatis tamen pluribus circumſtantiis, diſerte adſerens, plantam et externe adplicatam, et ore adſumtam, Ptolemaco fuiſſe ſalutarem.

x) In *Lib. VIII.* TIT. FLAV. VESPASIANO, *Cap. 7. p. 632.* Eadem, ſed paullo immutata, etiam refert C. CORN. TACITVS *Hiſt. Lib. IV. Cap. 81.* qui et rei fidem ipſe habere videtur. Conf. ibid. LVPANI notam, *Ed.* IAC. GRONOV. *p. 540.*

ctoritas et quaſi maieſtas quaedam, vt ſcilicet inopinato et adhuc nouo Principi (TITO FLAVIO VESPASIANO ſcilicet) *deerat: haec quoque acceſſit: E plebe quidam luminibus orbatus, item alius debili crure, ſedentem pro tribunali, pariter adierunt, orantes opem valetudinis, demonſtratam a Serapide per quietem: reſtiturum oculos, ſi inſpuiſſet: confirmaturum crus, ſi dignaretur calce contingere. Quum vix fides eſſet, rem vllo modo ſucceſſuram, ideoque ne experiri quidem auderet, extremo hortantibus amicis, palam pro concione vtrumque tentauit, nec euentus defuit.* ISAACVS CASAVBONVS [y]: *Agnoſcis*, inquit, *pie lector*, *falſam imitationem miraculorum Chriſti. Sic ſolitus hominibus illudere ὁ δαίμων.* Vix crediderim, haec profecta eſſe a daemone quodam malo, hominibus illuſuro, nec eſt, quod rei explicationem altius repetamus, praecipue, quum eadem in diſertis SVETONII verbis ipſa ſatis luculenter ſit poſita. Dicit nempe SVETONIVS, inopinato et adhuc nouo Principi defuiſſe auctoritatem et quaſi maieſtatem. Quidni igitur potius credamus, hos aegrotos, quorum ſit mentio in loco SVETONII, non vere laboraſſe, ſed potius ab Imperatoris amicis pecunia, vel alio modo, fuiſſe corruptos, vt morbum ſimularent, et publice ab Imperatore opem exigerent, quam a Diis per ſomnum fingerent monſtratam? Quid melius, quid accommodatius, quaeſo, hac re excogitari potuit, ad corroborandam ſummo opere Principis auctoritatem et maieſtatem? tunc ſane a populo creditus procul dubio fuit, a Diis ipſis electus et datus, quippe quem ſuo dignarentur commercio, cuique miraculorum, quae videbantur, faciendorum, poteſtatem concederent. Huc accedit, amicos Caeſarem, vel vere, vel per ſpeciem, non audentem, extremo

y) In *notis ad h. l. Ed.* I. G. GRAEVII, *p. 632.*

tremo hortatos fuiſſe, vt faceret, quaſi rei exoptatum euentum iam cognitum atque perſpectum haberent [z]. Idem fere exemplum refert SPARTIANVS [a]: *Venit de Pannonia quidam natus caecus ad febrientem* ADRIANVM, *eumque contigit: quo facto, et ipſe oculos recepit, et* ADRIANVM *febris reliquit: quamuis Marius Maximus, haec per ſimulationem facta, commemoret.* Quod et mihi ipſi, artificiis ita factum fuiſſe, nullo negotio perſuadebitur [b].

§ V.

Obſeruata et peracta poſt incubationem. *Dona, Diis pro recuperata ſanitate oblata,* donaria *dicta.* Veſtes. Aurum *vel* Argentum ſignatum. I. P. TOMASINI *error.* Tabulae votiuae *varii generis.* *Notatus* IANVS BROCKHVSIVS, *et* TOMASINVS *iterum lapſus.*

Tandem, ea perſequamur, neceſſe erit, quae a conualeſcentibus, poſt recuperatam, per *incubationem*, ſanitatem, facta fuerunt, vt Diis Seruatoribus gratias et agerent, et referrent. Generatim a morbis liberatos Diis aliquid conſecraſſe, beneficentiae eorum remunerandae cauſſa, ex HIPPOCRATIS loco [c] clarum fieri videtur, vbi de virginibus, a furore vterino liberatis, loquitur: Φρονησάσης δὲ τῆς ἀνθρώπου, τῇ Ἀρτέμιδι αἱ γυναῖκες ἄλλά τε πολλὰ, ἀλλὰ δὴ καὶ τὰ πολυτελέστατα ΤΩΝ ἹΜΑΤΙΩΝ καθιερεῦσι τῶν γυναικείων, κελευόντων τῶν μαντειῶν, ἐξαπατεώμεναι. Sigillatim vero oraculi conſilio refectos,

z) Eamdem nobiscum hoc de miraculo VESPASIANI fouet ſententiam THOM. BARTHOLINVS in *Miſcellaneis Medicis de Morbis Biblicis, edit. Francofurti 1705. XX. Caecus luto curatus p. 51. ſeq.*

a) In ADRIANO CAESARE, *Cap. XXV.* Conf. CLAVD. SALMASIVM, et IANVM GRVTERVM ad h. l. in *Edit. Scriptor. Hiſtor. Auguſt. c. not. var. Lugd. Batau. 1671.*

b) Conf. IAQVES SERCES *Traité ſur les miracles p. 276 ſeqq.*

c) Περὶ Παρθενίων, *Edit.* LINDENII, *Tom. II. p. 357. § 2.*

ctos, in quibus praecipue *incubantes* numeramus, Diis *aurum* vel *argentum ſignatum* dedicaſſe, elucet ex PAVSANIA [d], ſic de Graeciae gente, *Oropiis*, referente: Ἔστι δὲ Ὠρωπίοις πηγὴ πλησίον τοῦ ναοῦ, ἣν Ἀμφιαράου καλοῦσιν, οὔτε θύοντες οὐδὲν ἐς αὐτὴν, οὐδ᾽ ἐπὶ καθαρσίοις ἢ χέρνιβι χρῆσθαι νομίζοντες. Νόσου δὲ ἀκεσθείσης ἀνδρὶ μαντεύματος γενομένου, καθέστηκεν ἄργυρον ἀφεῖναι καὶ χρυσὸν ἐπίσημον ἐς τὴν πηγήν. Ad eamdem rem adluſiſſe LVCIANVM [e], ludicra varia per iocum de miraculis ſtatuae Pelichi, Ducis Corinthii, enarrantem, ex his fuſius cognoſcere erit: Πολλοὶ ἔκειντο ὀβολοὶ πρὸς τοῖν ποδοῖν αὐτοῦ, καὶ ἄλλα νομίσματα ἔνια ἀργυρᾶ πρὸς τὸν μηρὸν, κηρῷ κεκολλημένα, καὶ πέταλα ἐξ ἀργύρου, εὐχαὶ τινὸς, ἢ μισθὸς ἐπὶ τῇ ἰάσει, ὁπόσοι δι᾽ αὐτὸν ἐπαύσαντο πυρετῷ ἐχόμενοι. Sed et alii erant complures gratiarum Diis referendarum modi. Ita, exempli cauſſa, *tabulas* templi parietibus, vel aliis locis [f], adpendebant, vel, ſi marmoreae eſſent, ipſis illis inſerebant *votiuas*, quod contendit IACOB. PHILIPP.

d) In *Atticis*, *ſiue Lib. I Cap. XXXIV. p. 84.*

e) In PHILOPSEVDE, *Ed.* GRAEVIAN. *T. II. p. 340. ſeqq.* Neſcio, qui fiat, vt I. P. TOMASINVS, in *Lib. de Donar.* in GRAEVII *Theſ. Rom. Ant. Tom. XII. p. 867.* ſe ſcire, neget, quam ſignificare voluerit LVCIANVS ſtatuam, et, longe aliam eſſe, falſo adfirmet: *Plene profecto et curioſe omnia, quae ad ſuperſtitionis ritum ſpectant; quaenam ea tamen fuerit, nulla mentio. Febris fuiſſe, haud dixerim, quum ſolis Romanis ea in honore eſſet: quin potius* AESCVLAPII *aut* HYGIAE, *cuius venerationem a Graecis inſtitutam in confeſſo eſt.* Quum tamen id edoceant clara LVCIANI verba, eaque admodum diſerta, quae haec noſtra citata paullo antecedunt. Conf. I. CASAVBONVM ad locum SVETONII in OCTAV. CAESARE AVGVSTO, vbi de ſtipe, ex voto pro Caeſaris ſalute in lacum Curtii ab omnibus ordinibus coniecta, loquitur. *Edit.* GRAEV. *p. 212.*

f) Vid. IAC. GVTHERII *de veteri Iure Pontificio Lib. III. Cap. 9.* in GRAEVII *Theſaur. Rom. Antiq. Tom. V. p. 135.* et IOAN. GODOFR. LAKEMACHERI *Antiq. Graec. Sacr. Cap. VII. § 24. ſeqq. de* Donariis.

LIPP. TOMASINVS [g], quae *pictae* erant, vel *ſcriptae*, vel *vtrumque*, vel columnis inſcribebant et morbum, et eius curationem. In *pictis* exprimebant membri, antea laborantis, nunc vero opera diuina refecti, figuram. Hoc videre erit ex monimento, quod ibidem [h] ſiſtitur, in quo variae corporis humani partes egregie expreſſae conſpiciuntur, et elucebit etiam eximie ex hoc Priapeio carmine [i], vbi *tabula votiua* illa ſcite nomine *memoris tabellae* inſignitur:

> *Cur pictum* memori *ſit in* tabella
> *Membrum, quaeritis, vnde procreamur.*
> *Quum penis mihi forte laeſus eſſet:*
> *Chirurgique manum miſer timerem:*
> *Diis me legitimis, nimisque magnis,*
> *Vt Phoebo, puta, filioque Phoebi,*
> *Curatum dare mentulam verebar.*
> *Huic dixi, fer opem, Priape, parti,*
> *Cuius tu, pater, ipſe par videris:*
> *Qua ſalua ſine ſectione facta,*
> *Ponetur tibi picta, quam leuaris,*
> *Parque, conſimilisque concolorque,*
> *Promiſit fore, mentulamque mouit*
> *Pro nutu Deus, et rogata fecit.*

Pulcerrima eiuſmodi γραφεῖα, quam ad *pictas* referre licebit, adhuc Romae exſtat [k], vbi ſcilicet figura binarum plantarum pedis, adſcriptis litteris H. D. candido marmori in-

g) *De Donariis veterum*, *Cap. VII. p. 785.*
h) *Lib. cit. Cap. II. p. 754.*
i) *XXXVII.* vid. *ibi comment.*
k) In *cit. libr.* TOMASINI *Cap. VII. p. 788.*

Digitized by Google

inſculpta inuenitur, quod monimentum a quodam, pedibus laborante, poſt recuperatam ſanitatem, HYGIAE conſecratum fuiſſe, cum doctis quibuſdam viris adfirmare, nulli dubitamus. Porro etiam in eiuſmodi *tabellis votiuis pictis* expreſſas fuiſſe imagines eorum, qui morbo conualuerant, clarum fiet omnino ex loco STRABONIS [l], ſuperius paullo adlato, qui, vbi de *Aſclepieo*, in Graeciae quodam loco, admodum celebri plurimis *tabulis votiuis*, loquitur, mentionem facit imaginis Antigoni, ab Apelle depictae, quae ibidem etiam obueniat. Haec de *pictis* tantum dicta ſunto. Conſideremus iam paullo curioſius *ſcriptas tabellas votiuas*, cuiuſmodi fuerint conditionis. Hae rurſus in varias diuiduntur ſpecies, quarum vna eſt, *in quibus tantum nomen Dii, vel Deae, vel vtriuſque, cuius beneficio quis conualuerat, conſpicitur, adiecta gratiarum actione.* Inter alias eiuſmodi quam plurimas digna eſt in primis, quae hic adferatur ex IANO GRVTERO [m]:

ISI. SACR
L. MAGIVS
PHILEAS. VI. VIR
AQVIL. OB
SALVT. GRATTIANI
FILII. ET GRATTIAE

Et

l) *Huius Diſſert. Sect. II.* § *2. p. 31.* I. G. GRAEVII, *Amſtelod. 1707. edit.*
m) In *Theſaur. Inſcript. ex recenſ.* *Tom I. Part. I. p. LXXXII. n. 6.*

Et haec ex THOMA REINESIO [n]:

ISIDI. ET. SERAP
SACRVM
EX. VOTO
PRO. FILIOLI. SALVTE
SVSCEPTO
SAVRANA. FECIT

Tabularum votiuarum ſcriptarum altera ſpecies haec eſt, *in quibus et Numinis Seruatoris nomen adſcriptum eſt; et morbus nominatus*, quo quis antea laborauerat. Huius peregregium exemplum ſuppeditat IOAN. PIERIVS VALERIANVS [o]:

AESCVLAPIO
ET. HYGIAE. CE
TERISQ. HVIVSQ
LOCI. SALVTARIB
C. IVL. FRONTO
NIANVS. VET. EX
B. F. COS. LEG. V. M. P
REDDITIS. SIBI. LVMI
NIBVS. GRAT. AGE. EX
VISO. PRO. SE. ET. CARTEIA
MAXIMA. CONIVG. ET. IVL.
FRONTINA. FILIA
V. S. L. M

Porro

n) In *Syntagmate Inſcriptionum, Claſſ. I. 132.*

o) De *Flauiorum nobilitate, et antiquis in agro Bellunenſium memoriis*, adiunctis eiuſdem *Hieroglyphicis, Francof. ad Moen. 1678. edit. ſerm. IV. p. 113.* Conf. hanc inſcriptionem, ſed valde immutatam, in I. GRVTERI *Theſauro Inſcr. Tom. I. P. I. p. LXVII. n. 9.* Addi his poſſunt ſimiles aliae inſcriptiones, quas ex T. REINESIO, et I. SPONIO adduxit et collegit A. VAN DALEN *de Orac. Ethnic. Diſſ. I. Cap. XI. p. 243. ſeq.*

Porro *tabulae* etiam dantur *votiuae ſcriptae, nominibus conualeſcentium adpoſitis, in quibus et morbi hiſtoria, et medicina, qua quis curatus fuerat, enarrata* conſpiciuntur. Huius conditionis monimentorum, et quidem columnarum ſingularium, quibus haec inſcripta fuerint, facit mentionem generatim PAVSANIAS[p]: Στῆλαι δ' εἱστήκεσαν ἐντὸς τοῦ περιβόλου, τὸ μὲν ἀρχαῖον καὶ πλέονες, ἐπ' ἐμοῦ δὲ ἓξ λοιπαί. Ταύταις ἐγγεγραμμένα καὶ ἀνδρῶν, καὶ γυναικῶν ἐστιν ὀνόματα ἀκεσθέντων ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, προσέτι δὲ καὶ νόσημα, ὅτι ἕκαστος ἐνόσησε, καὶ ὅπως ἰάθη. Γέγραπται δὲ φωνῇ τῇ Δωρίδι. Sed ſpeciatim excellentiſſimam eiuſmodi tabulam marmoream, quae olim in templo Aeſculapii Tiberino adfixa dicitur, et quae vna ex omnibus illis huius generis, quod quidem ſcimus, tulit aetatem, vidit, et ex METELLI autographo deſcripſit SMETIVS, Romae apud BERNARDINVM MAFFEVM, Cardinalem, olim conſeruatam, cuius elegantiſſimae et delineationem, et vberiorem explicationem paullo inferius, in tertia ſcilicet huius Diſſertationis parte, ſumus oblaturi. Ex his itaque adparet, quam egregie fallatur[q] IAN. BROCKHVSIVS, hoc ferens iudicium: *Igitur de morborum et remediorum commemoratione ac deſcriptione res eſt perimbecilla. Iuuat nos lapidum inſcriptorum fides.* Quo modo cumque enim explicemus, *res eſt perimbecilla*, vel credamus, eumdem dicere voluiſſe, non ſatis conſtare, eiuſmodi fuiſſe monimenta, vel, ſi etiam fuerint, in illis commemorata morborum remedia, non fuiſſe adcommodata et adpoſita, eumdem erraſſe elucebit, et ex pluribus inferius dicendis clarius fiet, vbi ſcilicet inſcriptionum illarum quatuor,

p) In *Corinthiacis, ſiue Lib. II. Cap. XXVII. p. 173.* Conf. STRAB. in *Lib. VIII.* et *XIV. p. 971.*

q) In *notis ad* TIBVLLI *Lib. I. Eleg. III. v. 28. p. 60. Amſtelod. 1707. edit.*

tuor, marmori inſculptarum, vberiorem ſumus daturi explicationem, eaſdem ab aliorum iniuriis vindicantes. Reſtant adhuc enumerandae *tabulae votiuae, et ſcriptae, et pictae ſimul, expreſſis Numinum Seruatorum imaginibus.* Tale pereximium *donarium* hoc habet eruditiſſimus IAC. SPONIVS [r].

ΤΩ CΩΤΗΡΙ ΑCΚΛΗΠΙΩ CΩCΤΡΑ ΚΑΙ
ΧΑΡΙCΤΗΡΙΑ ΝΙΚΟΜΗΔΗC Ο ΙΑΤΡΟC
ΤΑΝ ΠΑΙΔΟC ΚΑΛΛΙCΤΑΝ
ЄΙΚΩ ΤΑΝ ΔΕ ΘЄΟΙΟ
ΠΑΙΑΝΟC ΚΟΥΡΟΥ ΜΗΤΡΟC ΑΠΑΡΤΙΤΟΚΟΥ
ΔΑΙΔΑΛΑΩΝ ΜЄΡΟΠЄCCΙΝ
ЄΜΗCΑΟ CЄΙΟΒΟΗΘЄ
ЄΥΠΑΛΑΜΟΥ CΟΦΙΗC
ΜΝΗΜΑ ΚΑΙ ЄCCΟΜЄΝΟΙC
ΘΗΚЄ Δ ΟΜΟΥ ΝΟΥCΩΝΤЄ
ΚΑΚΩΝ ΖΩΑΓΡΙΑ ΝΙΚΟ
ΜΗΔΗC ΚΑΙ ΧЄΙΡΩΝ
ΔЄΙΓΜΑ ΠΑΛΑΙΓЄΝЄΩΝ

Et idem vir ſummus, et elegantiorum litterarum ſtudioſo numquam ſine veneratione et ſummo honore nominandus [s]:

ISIDI. SERAPI. LIBER
LIBERAE. VOTO
SVSCEPTO. PRO. SALVTE
SCAPVLAE. FILI. SVI
P. QVINCTIVS. PARIS
S. L. M

A co-

r) *Miſcell. Erud. Antiq. Lugduni 1685. edit. Sect. IV. Illuſtrium Virorum, p. 132.*

s) *Inſcriptions antiques, qui ſont citées, ou qui appartiennent au Tome I. du voiage d' Italie, de Dalmatie, de Grece et du Leuant, à Amſter.d. 1679 p. 365.*

A coté de cette baſe ſont grauez ISIS *et* SERAPIS*; L'autre coté, qui eſt engagé dans la muraille a peut étre la repreſentation de* LIBER *et de* LIBERA, *puiſque la pierre eſt dediée à ces quatre Diuinitez, pour la ſanté de Scapula, fils de Publius Quinctius Paris.*

Et I. P. TOMASINVS hoc ſiſtit pulcerrimum[t]:

PRO. SALVTE
IVLIAE. VENERIAE
FILIAE. DVLCISSIMAE
DELICIAE. SVAE
TABELLAM. HANC. MARM
CVM. SIGNO. AESCVLAPI
IN. SOMNO. ADMONITVS
L. VALERIVS. CAPITO
AED. ANN. - - -
— — — —
D. S. P. L. M. D. D. D

Sed alium adhuc, praeter hos enumeratos, fuiſſe gratiarum Diis agendarum et referendarum modum, iure quodam noſtro, et merito, omnino coniicimus. Conualeſcentes nempe poſt refectam valetudinem Diis Seruatoribus *membra*, *quae laborauerant*, *ex varia materia confecta*, dedicaſſe in rei memoriam, et ad ſignificandum gratum animum, arbitramur. Et ſunt loca veterum ſcriptorum, quibus id factum eſſe, liquido edocemur, et inueniuntur eiuſmodi donaria, quae nobis certius de ea re perſuadent. Ita PAVSANIAS de *donario*, APOLLINI *Delphico* conſecrato, habet[u]: Ἐν τοῖς ἀναθήμασι τῶ

t) In *libro ſaepius laudato Cap. VII. p. 785.*

u) In *Phocicis*, *ſiue Lib. X. Cap. 2. p. 803.* Hunc locum TOMASINVS negli-

τοῦ Ἀπόλλωνος, μίμημα ἦν χαλκοῦ χρονιωτέρου, καταῤῥυηκότος τε ἤδη τὰς σάρκας, καὶ τὰ ὀστᾶ ὑπολειπομένου μόνα, ἀνάθημα δὲ ὑπὸ Δελφῶν Ἱπποκράτους ἐλέγετο εἶναι τοῦ ἰατροῦ. Quid impedit, quo minus credamus, hoc ſimulacrum ab Hippocrate fuiſſe in templo collocatum, vt gratias referret Diis, pro refecto ſua cura homine, qui tabe antea fere penitus eſſet conſumtus? Et TOMASINVS [x] refert de pede quodam aeneo, vetuſtiſſimi operis, tibiae integrae vnito, qui a nulla ſtatua auulſus videatur, et qui, omnis inſcriptionis expers, in muſeo IOAN. GALVANI adſeruatus, multis indiciis, *votum* fuiſſe, adſeueret. Idem etiam ex muſeo Cardinalis FRANCISCI BARBERINI imaginem hominis, aqua intercute laborantis, fictilem, et caput eiuſdem operis, occipite cauatum, e IOANN. BAPTISTAE CASALII muſeo ſiſtit, quod reſtituti viſus monimentum mulierem, oculis fortaſſis laborantem, SALVTI adpendiſſe, vir doctiſſimus cenſet [y]. Recentioribus temporibus id ſaltim ab illis, qui Chriſtianis ſacris initiati ſunt, factum eſſe, certiſſime conſtat. Diſertis verbis id docet THEODORETVS [z]: Ὅτι δὲ τυγχάνουσιν ὧνπερ αἰτοῦσιν οἱ πιστῶς ἐπαγγέλλοντες, ἀναφανδὸν μαρτυρεῖ τὰ τούτων ἀναθήματα, τὴν ἰατρείαν δηλοῦντα. Οἱ μὲν γὰρ ὀφθαλμῶν, οἱ δὲ ποδῶν, ἄλλοι δὲ χειρῶν, προσφέρουσιν ἐκτυπώματα. Καὶ οἱ μὲν ἐκ χρυσοῦ, οἱ δὲ ἐξ ὕλης ἀργύρου πεποιημένα [a].

SECTIO

negligentius adſpiciens, grauiſſime in eiusdem errauit expoſitione. Vide *lib. cit. Cap. 34. p. 864.*

x) *Lib. cit. Cap. 7. p. 788.* De eiuſmodi digito votiuo confer LAVR. BEGERI *Theſaur. Brandenb. Vol. III. p. 405.*

y) Ibid. *Cap. 35. p. 869.* et *870.*

z) *Opp. Tom. IV. Lutetiae Pariſior. 1642. edit.* Θεραπευτικῆς *Serm. VIII.* περὶ τῶν Μαρτύρων τιμῆς *p. 606.*

a) Plura ad hoc argumentum ſpectantia, amplius adhuc partim pertractata, conferri poterunt in noſtra *Exercitatione, de Principibus Diis, Artis Medicae tutelaribus, apud veteres Graecos atque Romanos, Lipſiae 1735. edita, § XV. p. 15. § XVI. p. 25. § XVII. p. 31.*

Digitized by Google

SECTIO III.

DE
IPSIS INCREMENTIS ARTIS MEDICAE
PER EXPOSITIONEM AEGROTORVM IN VIAS PVBLICAS ET TEMPLA.

§ I.

De ipſis incrementis artis medicae per expoſitionem aegrotorum in vias publicas.

Quid retulerit vtilitatis ars medica ex vtriuſque expoſitionis aegrotorum in loca publica ſpecie, fuſius vt demonſtremus, inſtituti iam exigit ratio, ideoque de ſingulis in praeſentia ſigillatim. Loquuti ſumus primum de conſuetudine, aegrotos in vias publicas deponendi. Quidnam inde proficere potuit ars ſalutaris? Quam plurima ſane. Generatim enim ex natura et indole huius ritus, tot gentibus vſitati, clarum eſt, experimenta in aegrotis publice eſſe facta, tunc etiam neceſſario morbi naturam, progreſſum et euentum fuiſſe a compluribus obſeruatum, animaduerſum deinceps diligentius, quid profuiſſet laborantibus, vel contra; quaenam tandem effecta fuerint, notatum fuiſſe, remediorum, conſilio praetereuntium adplicatorum: hinc in dies, iterum iterumque accedente noua experientia, artem ſenſim paullatimque factam fuiſſe maiorem. Sed horum omnium memoria ſane cito euanuiſſet, niſi eidem conſeruandae omnibus proſpexiſſent modis. Quid ideoque melius, quid ſapientius fieri potuit, quam vt in ſacris locis et templis obſeruata ſibi ſaepius, et vſu confirmata perſcriberent?

Digitized by Google

rent? ibi enim fiebant publici iuris, nec erat timor eorum facile amittendorum. Haec vere ita facta fuiſſe, docere videtur *compoſitio variorum medicamentorum*, immo *ipſa medicamenta*, et tandem *inſtrumenta*, quibus manu medemur morbis, quorum in templis antiquiſſimis temporibus inventorum apud varios ſcriptores fit mentio. Obiicere quis poterit, haec inuenta medicamenta et ipſa, et deſcripta tantum, inſtrumentaque, fortaſſis reliquias eſſe *Donariorum*, Diis ab incubantibus in eorum templis conſecratorum, ideoque eorum cognitionem magis pertinere ad artis medicae incrementa, per expoſitionem in templa, quam illam in vias publicas, et res per ſpeciem veri ſatis eſt ſimilis. Illa vero, quae iam in medium ſumus prolaturi, partim in templis inventa referuntur, vbi ne verbo quidem, *incubationis* ritum obtinuiſſe, rerum geſtarum ſcriptores perhibent. Stat etiam a partibus noſtris vir, ſummus OLAVS BORRICHIVS[b], qui eamdem ſequitur ſententiam. *Sed praeter illa ſomniantium pharmaca*, inquiens, *quis dubitet, cetera quoque remedia ab inſulae colonis deſcripta fuiſſe, quae iam ſaepe ſiue caſu, ſiue ratione inueniſſent?* et paullo poſt: *Certum ibi* (in Aegypto) *aegros rarius templis* incubuiſſe, *vt ſanitatem ab* ISIDE *depoſcerent, ſaepius in viis publicis, vt a praetereuntibus ſine myſterio diſcerent medelas, et* tandem *de remediis ex triuiis conquiſitis, et in aedem* AESCVLAPII, *vt ſimilitudine conducerent, translatis*, loquitur. Et profecto non omni, hoc adſerentes, deſtituimur veterum ſcriptorum auctoritate. PLINIVS

b) *In Hermetis, Aegyptiorum et Chemicorum ſapientia, ab* HERMANNI CONRINGII *animaduerſionibus vindicata, Cap.* 7. § 12. *pag.* 71. *ſeqq. Quid de Iſidis pharmaco et incubationibus, item Hippocratis geſtis in aede* AESCVLAPII *cenſendum?*

certe in loco [c], quem paullo ſuperius, alia de cauſſa citantes, diligentius ſumus contemplati, hanc noſtram ſententiam egregie corroborare videtur. *Tunc eam* (medicinam) *reuocauit in lucem* HIPPOCRATES, *genitus in inſula Coo, inprimis clara et valida, et* AESCVLAPIO *dicata. Is, quum fuiſſet mos, liberatos morbis ſcribere in templo eius Dei, quid auxiliatum eſſet, vt poſtea ſimilitudo proficeret, exſcripſiſſe ea traditur, atque, vt Varro apud nos credit, templo cremato, inſtituiſſe medicinam hanc, quae Clinice vocatur.* Hic PLINIVS generatim, liberatos morbis ſcribere ſolitos fuiſſe in templis, quid auxiliatum eſſet, adfirmat, et curatos a Diis per *incubationem*, ne verbo quidem tangit, licet nos non lateat, hoc templum eadem perilluſtre fuiſſe.

§ II.

Defectus teſtimoniorum hac de re in veterum ſcriptorum monimentis. Res argumentis euincitur. Emplaſtra *in templo* VVLCANI *ad Memphin deſcripta inuenta.* DAN. CLERICI *ſententia de medicamentis,* Iſis *dictis.* Collyrium *templo Epheſio teſtamento relictum ab auri fabro.* ANTIOCHI Theriaca *dedicata.* IO. ALB. FABRICIVS *notatus.* SALOMONIS *liber curationum in templo Hieroſolymorum.*

Remediorum, quae iam ſigillatim recenſebimus, in templis perſcriptas compoſitiones, ex hac aegrotorum expoſitione in vias publicas, aliquam certe partem, fortaſſis fuiſſe profectas, pro comperto et cognito habemus. Nos vero diſertis veterum ſcriptorum deſtitui teſtimoniis, profecto nulli miramur. Ritus enim eſt omnium longe antiquiſſimus, vt fere nihil ſpeciatim de eodem litterarum monimentis conſignatum, aetatem haec ad noſtra tempora ferre potuerit. PLVTARCHVS enim, et quidam alii, ſuperius commemorati, de eo, tamquam de conſuetudine, iam tum obſoleta, et antiquiſſimis ante ſe temporibus vſitata, loquuntur. Fac propterea,

c) *Hiſt. Nat. Lib. XXIX. cap. 2.*

pterea, nos concedere, horum remediorum, in fanis repertorum, nonnulla illuc eſſe translata, ab hoc vel illo ſigillatim, et priuatim in proprio corpore vſu confirmata; tunc ſane experimenta, publice facta, prae reliquis omnibus templorum parietibus, et columnis, adſcripta et inſerta fuiſſe, omnino colligere poterimus, quod et ſub initium huius Diſſertationis demonſtrauimus, huiuſmodi expoſitionem aegrotorum, apud nonnullas gentes, auctoritate et lege publica ſancitam fuiſſe. Sed ipſa haec iam citata propius videamus medicamenta. Graecorum Medicorum, poſt HIPPOCRATEM, facile principi GALENO [d] HERAS quidam Cappadox vehementer laudatur ob inſignia et, vſu comprobata, in vnum librum congeſta, medicamenta: Εἰσὶ δὲ καὶ οἱ καθ' ἓν ἢ δύο μόνα (ſcilicet βίβλια) τὴν γραφὴν αὐτῶν ἐποιήσαντο, καθάπερ ὁ Καππαδόκης Ἥρας, οὔτ' ἀδόκιμον γράψας τι φάρμακον, οὔτε τὰς σκευασίας αὐτῶν καταλιπών, τάς τε κατὰ μέρος χρήσεις ἁπάσας διελθών. Ex hoc deſumtum recenſet *emplaſtrum* [e], longe praeſtantiſſimi vſus, quod in VVLCANI *templo ad Memphin* inuentum contendit, cui nomen Ἶσις [f], Ἐπιγόνου ita enim ait: λεγομένη παρά τινων. προσηγόρευε δὲ αὐτὴν (ſcilicet HERAS Cappadox) ὡς καὶ ἄλλοι τινὲς, Ἑρμῶνος τοῦ ἱερογραμματέως. ἐν ἑτέροις δ' ἂν εὕροις γεγραμμένην ἐκ τῶν ἀδύτων εἶναι καὶ τὴν δὲ κατὰ τὸ Ἡφαιστεῖον ἐν Αἰγύπτῳ καθάπερ καὶ τὴν διὰ τοῦ δικτάμνου, τὴν μέν τοι συμμετρίαν τῶν συντεθέντων αὐτὴν ἁπλῶν φαρμάκων, σχεδὸν ἅπαντες Ἶσιν γεγράφασιν, ὥστε κἂν ἡ προγραφὴ διάφορος ᾖ, μὴ δόξῃς ἑτέραν, εἶναι καὶ ἑτέραν, τήν τ' ἐκ τῶν ἀδύτων ἱε-

 ρὰν,

d) *Opp. edit. Baſil. Part. II.* περὶ συνθέσεως τῶν Φαρμάκων τῶν κατὰ γένη βιβλ. β'. *p. 328.*

e) *L. c.* βιβλ. ε'. *p. 378.*

f) DAN. LE CLERC *Hiſtoire de la Medecine Part. I. Liv. I. Chap. 6: p.* 17: *Il ſe trouve dans les anciens recueils de medicamens de certaines compoſitions, qui portent le nom d'* Iſis; *mais il y a plus d'apparence, qu'on leur avoit donné ce nom pour les faire valoir, qu' il n' y en a, qu'* ISIS *elle même les eût decrits.*

ρὰν, καὶ τὴν Ἕρμωνος τοῦ ἱερογραμματέως, καὶ τὴν Ἐπιγόνου. ἅπαντα γὰρ ταῦτα προσαγορεύεται. Et idem [g] alius eiuſdem *emplaſtri, ſacri* dicti, et in eodem fano inuenti, ſic facit mentionem: Καὶ τὴν διὰ δικτάμνου σκευαζομένην ἔμπλαστρον ἹΕΡΑΝ ὀνομάζουσιν, εὑρῆσθαι λέγοντες καὶ ταύτην τὴν γραφὴν ἐν τῷ κατὰ Μέμφιν Ἡφαιστείῳ, μέμνηνταί γε πάντες αὐτῆς ἐπὶ ταῖς τοιαύταις συμμετρίαις, ἢ βραχύ τι διαφερούσαις ἀρκέσει δὲ καὶ περὶ ταύτης τὴν τοῦ Ἥρα παραγράψαι λέξιν οὕτως ἔχουσαν· ἹΕΡᾺ ἡ ἐκ τοῦ ἐν Μέμφει Ἡφαιστείου. ποιεῖ ἐπὶ προσφάτων ἐναίμων ῥευματικῶν, πρὸς νεύρων διακοπὰς, παλαιὰ ἕλκη ὑπόνομα, θλάσματα, reliqua. Tanta quoque apud Graecos antiquis temporibus ciuium fuit in ſalutem publicam pietas, vt, de hoc vel illo ſalutari medicamento, eiuſdemque vſu praeſtantiori, edocti, eadem ſilentio tranſire, religioni ſibi ducerent, quin etiam, vt boni ciuis officio facerent ſatis, *ipſum medicamentum* Diis in templis, ceu donum, dedicarent, ex quo omnes publice deinde poſſent proficere. Praeclariſſimum eius rei exemplum, et dignum, quod hunc in locum conferatur, relatum legimus apud AETIVM [h], de auri fabro, qui compoſitionem κολλυρίου cuiuſdam, pereximii vſus, *templo Epheſio* teſtamento reliquit. En tibi ipſius, hiſtoriam enarrantis, verba: Κολλύριον οἰδημάτιον, τοῖς βλεφάροις ἐπιφέρει, διαθήκης ἐπικαλούμενον τοῦ χρυσοχόου, ὃ κατέλιπεν ἀποθνήσκων τῷ Ἐφεσίῳ ἱερῷ, ὥστε τοὺς ὑπὸ τῶν ἰατρῶν καταλιμπανομένους ἐν τῷ ἱερῷ ὑγιάζεσθαι. εὑρέθη δὲ ὑπὸ Ἀδριανοῦ Καίσαρος. ποιεῖ πρὸς ἐπιφορὰς τραχωμάτων· καὶ πρὸς πάντα τὰ ἀπεγνωμένα πάθη· φλυκταίνας ἰᾶται. cetera.

Sed quid haec de ciuibus praedicemus? immo potius hoc dignis laudibus euehamus, ne reges quidem id facere erubuiſſe,

g) *Loc. cit.*

h) *Edit.* ALDIN. *βιβλ. ἑβδόμ. p.* 148. *a.*

buiſſe, cuius rei, ab ANTIOCHO rege factae, nobis auctor eſt C. PLINIVS SECVNDVS [i]: *Sed diſceſſuri ab Hortenſiis, vnam compoſitionem ex his clariſſimam ſubtexemus aduerſus venenata animalia, inciſam lapide verſibus in limine aedis* AESCVLAPII. Hic ſaltim generatim agit de ANTIOCHI theriaca, in templo dedicata, ſed in ſequentibus paullo magis diſerte id indicat [k]: *Non omittenda eſt et theriaca, qua* ANTIOCHVS *rex aduerſus omnes ſerpentes vtebatur, praeter aſpidem, quae adeo probata eſt experimentis, vt apud inſulam Coum in templo* AESCVLAPII *inciſa ſit in lapide.* Et in hoc tandem loco omnium optime [l]: *Vt ſerpilli potentiam intelligas, ſubdidi theriacam in templo* AESCVLAPII *ab* ANTIOCHO, *rege Syriae, verſibus dedicatam, in qua non leuem meruit portionem.* Exinde luculenter adparet, quid commiſerit erroris ſummus IO. ALB. FABRICIVS, id in APOLLINIS templo factum fuiſſe, ex his PLINII locis falſo adfirmans [m], qua quidem de re iam aliis fuit notatus [n]. Non vero Graecis tantum, ſed ſacrae etiam genti, conſuetudinem hanc ſollemnem fuiſſe, vt remedia ſaepius comprobata, in templis perſcripta, adſeruarent, omnino teſtaliber ille, SALOMONI, licet falſo, adſcriptus, cuius meminiſſe hic operae pretium erit, in quo omnium morborum curationes contentae dicuntur, limini templi Hieroſolymorum inſcripto,

i) *Hiſt. Nat. Lib. XX. Cap. 100. Tom. IV. Edit. cit. p. 95.*

k) Vel alius quidam, quod nonnullis videtur, PLINIVS VALERIANVS *de re medica, Lib. III. Cap. 57. edit. Baſil. 81.* Vide, ſis, DAN. LE CLERC *Hiſtoire de la Medecine Part. III. Liu. 2. Chap. 2. p. 648. ſeqq.*

l) *Loc. cit. Lib. IV. cap. 38.*

m) *Bibliothec. Graec. Vol. XIII. p. 64. Lib. VI. c. 9.* ANTIOCHVS, *Syriae rex, qui antidotum illud celeberrimum,* theriacam, *in templo* Aeſculapii *verſibus dedicauit, teſte* PLINIO *Lib. XX. Hiſt. Nat. cap. vlt. ſiue in templo* Apollinis, *vt ſcribit* PLINIVS VALERIANVS.

n) Vid. DAN. VINKIVM *loc. cit. Sect. I. Cap. 6. p. 94.*

Digitized by Google

ſcripto, de quo ita eſt apud SVIDAM o): Ἦν Σολομῶνος βίβλος ἰαμάτων πάθους παντὸς, ἐγκεκολαμμένη τῇ τοῦ ναοῦ φλιᾷ. Ταύτην ἐξεκόλαψεν Ἐζεκίας, οὐ προσέχοντος τοῦ λαοῦ τῷ Θεῷ, διὰ τὸ τὰς θεραπείας τῶν παθῶν ἐνθένδε τοὺς πάσχοντας αὐτοὺς κομίζεσθαι, περιορῶντας αἰτεῖν τὸν Θεόν. Hic ſuboritur quaeſtio: Fueritne inter has SALOMONIS curationes etiam quaedam factae in aegrotis, qui in vias publicas a IVDAEIS fortaſſis depoſiti fuerint? Reſponſionis loco notam N. L. dubii adponere cogimur, nondum enim nobis ſatis de eo conſtat, fueritne ritus exponendi aegrotos in vias publicas, et antiquis et recentioribus temporibus, apud IVDAEOS, vel contra; neque vllum ſcriptoris, id adfirmantis, locum inuenire poſſumus, quo fulciamur; licet omnem adhibuerimus operam, neque DOVGTAEVS, VINKIVS, aliique, vti in caſſum facere nitebantur, quid adtulerunt dignum, cui fidem habere poſſimus.

§ III.

Medicamentorum compoſitio *non tantum deſcripta in templis, ſed etiam* ipſa remedia, *ibi collocata. Item* inſtrumenta chirurgica. CAELIVS AVRELIANVS *explicatus.* Voluptas *et* Febris *Deae Romanorum.*

Ex his huc vſque adlatis non dubium eſt, quin clarum fiat, immo pro re tranſacta habeatur, varias veterum gentes *medicamenta*, vſu confirmata, etiam ſine *incubatione* in templis perſcripſiſſe. Nunc efficiendum id vnum reſtat, non *compoſitionis remedii* cuiuſdam tantum *deſcriptionem* in fana fuiſſe perlatam, ſed etiam *ipſa medicamenta*, et *inſtrumenta*, quibus laborantibus ſubuentum eſſet, ibidem eſſe ſuſpenſa. De his primo loco agendum erit, quippe quorum relicta monimenta antiquiora omnino ſunt. Sed haec omnia ſane in vnum tantummodo coeunt, vt ita dicam, et vel hoc carere-

mus,

o) *Edit.* LVDOLPHI KVSTERI *Tom. I. p.* 681. in voce Ἐζεκίας.

mus, niſi idem beneficio CAELII AVRELIANI, ex ERASISTRATO, antiquisſimo quodam Medico, conſeruatum, deberemus, qui haec litterarum monimentis conſignata reliquit [p]: ERASISTRATVS *plumbeum*, *inquit*, odontagogum, *quod nos dentiducum dicere poterimus*, *apud Delphum in* APOLLINIS *templo*, oſtentationis *cauſſa*, *propoſitum*, *quo demonſtratur*, *oportere eos dentes auferri*, *qui ſint faciles*, *vel mobilitate laxati*, *vel quibus ſufficiat plumbei ferramenti conamen ad ſummum* [q]. In hoc loco circa expoſitionem vocis *oſtentationis* facile haerere aliquis poſſet, quid ſignificare debeat? iactantiae enim cauſſa hoc factum eſſe, quis crediderit? Mea quidem ea eſt ſententia, hic vocem ita ſumi, vt eſt eius prima vis atque poteſtas, ſcilicet *odontagogum* eſſe propoſitum, vt *ſaepius oſtenderetur*, et audaciores commonefierent, ne temere dentes trahere conarentur. Fueritne vero hoc ſuſpenſum *odontagogum* adhibitum antea, nec ne? liquido adfirmare vix audemus, quod in re antiquisſima, obſcura, et tenebris penitus offuſa, non cernere, ſaltim coniicere, liceat. Sed pergamus tandem ad *medicamenta ipſa*, in ſana translata. Horum quidem rarior ſit mentio apud rerum geſtarum ſcriptores, bina tamen exempla, eius rei probandae cauſſa, in praeſentia ſumus adlaturi, ex quorum primo veri eſſe ſimile videtur, *remedia, ore adſumta*, in templa fuiſſe relata, ex altero vero elucet, *ipſa, externe adplicata*, *corpori adpenſa*, *amuleta* ſcilicet, ibidem collocata fuiſſe. Ita PAVSANIAS [r] narrat, in *Sicyoniis* eſſe fanum APOLLINIS *Lycaei*, quippe qui id nominis ſit adeptus, quod

per

p) *Morborum Chron. Lib. II. cap.* 4. *de Dolore Dentium*, *Edit.* ALMELOVEENII *p. 371.*

q) Vid. THOM. REINESII *Variar. Lect. Cap. 12. p. 538.*

r) In *Corinthiacis*, ſiue *Lib. II. Cap. 9. p. 133.*

per oraculum, quum lupi ouilia vaſtarent et exinanirent, ſuaſerit, vt *ligni* cuiuſdam *aridi* monſtrati *corticem*, cum carne commixtam, lupis deuorandam porrigerent, omnibus, quotquot eamdem guſtauerant, continuo exſtinctis. De quo *ligno*, deinceps in ſanum, iam commemoratum, translato, ibidemque adſeruato, neque tum vlli noto, haec addit: Τὸ ξύλον δὲ ἐκεῖνο, ἔκειτο μὲν ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Λυκαίου· ὅτι δὲ ἦν δένδρον, οὐδὲ οἱ τῶν Σικυωνίων ἐξηγηταὶ συνῄδεσαν. Quum itaque ex his cognoſcamus, eam fuiſſe diligentiam veterum, vt etiam illa, quae, animantibus brutis diuino oraculo profuiſſe, animaduerterent, curatius in templis conſeruarent: veri profecto ſimillimum eſt, eoſdem illa, quae, hominibus Numinum conſilio ſalutaria fuiſſe, obſeruabantur, hoc maiori diligentia in iiſdem cuſtodiſſe. Quod vero ad *amuleta* attinet, eadem in fanis Deorum eſſe ſuſpenſa, ex iam ſequuturis clarum fiet. Veteres Romani non ſalutaria tantum, leges ſapientisſimas, et inſtituta, a Graecis petierunt, ſed luxum etiam inde mutuati ſunt et ſuperſtitionem, et, non contenti innumera fere Graecorum Deorum multitudine, addiderunt potius adhuc plura, ridiculaque; immo eorum ſuperſtitio vſque eo fuit progreſſa, vt ne vitia quidem, et morbos, Deorum in numerum referre, erubeſcerent. Ita apud varios ſcriptores fanorum, *Voluptati* ſacrorum[s], pasſim occurrit mentio, et *Febrem* pro Dea Romae eſſe habitam, diuinoque honore cultam, et illi tria fuiſſe dedicata templa, pluribus teſtatur VALERIVS MAXIMVS[t]: *Febrem,* (Romani) *ad minus nocendum, templis colebant: quorum adhuc vnum in Palatio, alterum in area Marianorum monimen-*

s) CICERO *de Nat. Deor. II. Cap.* 23. IOAN. ROSIN. *Antiq. Rom. Cap.* 19. *p.* 172.

t) *Lib. II. Cap. 5. n. 6. Edit.* ABRAHAMI TORRENII, *Leidae 1726. p. 164. ſeq.*

nimentorum, *tertium in ſumma parte Vici longi exſtat.* Immo non deſunt documenta, ex quibus cognoſcimus, eidem, vt aliis Diis Seruatoribus, pro recuperanda ſalute, vota fuiſſe facta, eamdemque ibidem honorificis admodum adpellatam eſſe nominibus. Eiuſmodi quoddam nobis peregregium ſiſtit monimentum I. P. TOMASINVS[u]:

FEBRI. DIVAE. FEBRI
SANCTAE. FEBRI. MAGNAE
CAMILLA. AMATA. PRO
FILIO. MALE. AFFECTO. P.

In templa, paullo ante commemorata, *remedia*, *quae corporibus aegrotorum adnexa fuerant*, delata fuiſſe, idem VALERIVS MAXIMVS in iam recenſito loco teſtatur. Ex quibus omnino patet, iam tum temporis curationem febrium per *amuleta* tentatam fuiſſe, quod vel hodie vetulae edentulae, et cum illis haud pauci medici, ſi hi id nominis merentur, ſuperſtitioſi, irrito licet conatu, facere non dubitant.

§ IV.

Incrementa artis Medicae per expoſitionem aegrotorum in templa. *Monimentum hic delineatum exponitur. Speciatim inſcriptio prima. Sculptorum vitia. Notatus* HIERONYMVS MERCVRIALIS, *et plurimi eum ſequuti. Quid* ζῶσαι ἀρεταὶ *explicatur ex locis noui foederis,* SOPHOCLIS, *aliorumque. Sub quo* ANTONINO *poſitum hoc monimentum?*

Et haec de incrementis artis Medicae per *expoſitionem aegrotorum in vias publicas* dicta ſufficiant: Nos iam ad illa transferamus contemplanda, quae per *incubationem* artem cepiſſe certius conſtat. Ex illis, quae ſuperius de APOLLINIS et AESCVLAPII, immo aliorum Deorum, templis, *incubatione* aegrotorum claris, pluribus expoſuimus, ſpes affulſit, nos in *Donariis*,

u) In *Libro ſaepius laud. cap. 35. Vota pro aegrotantium ſalute, p. 867.*

nariis, quae a conualeſcentibus, gratiarum agendarum cauſſa, poſita et ſuſpenſa retulimus, aliquid eſſe inuenturos, vnde clare demonſtrare poſſemus, quid vtilitatis inde in artis Medicae augmentum profectum ſit, praeſertim quum ibi euicimus, illorum *Donariorum*, innumerorum fere, quamdam fuiſſe ſpeciem, in qua et morbi ratio, et eiuſdem medela, a Diis praeſcripta, expoſita erat. Sed iniuriae temporis tribuimus, ex horum tanta multitudine, huiuſmodi vnum tantum, quod quidem nouimus, illud vero peregregium, et veriſſimum veteris ſplendoris monimentum, haec vſque ad noſtra tempora tuliſſe aetatem. Tabula haec eſt marmorea, quae in *templo* AESCVLAPII *Tiberino* inuenta dicitur, et quam adhuc ſuo tempore Romae apud MAFFEOS conſeruatam confirmat HIERONYMVS MERCVRIALIS[x], vir de elegantiori Medicina bene meritus, cuius elegantiſſimam figuram, ex I. GRVTERO mutuatam, hic diligentius exſculpendam curauimus, ſingulorum ſigillatim additurí expoſitionem. Quatuor continet haec tabula inſcriptiones, et, ſub ANTONINO Imperatore poſitam fuiſſe, prior earumdem demonſtrat. De iis generatim hoc notatum velim, eas antiquam illam prae ſe ferre ſcribendi ſimplicitatem, hinc, illas genuinas eſſe, nec a recentioribus dolo ſuppoſitas, nobis perſuaderi, facile concedimus. Non poſſumus quidem non confiteri, in earum ſculpendarum ratione paſſim non nihil irrepſiſſe vitii, ita, vt haud raro littera cum alia ſimili commutata videatur, id quod, ipſum monimentum curatius contemplaturi, diligentius indicabimus; ſed, haec leuiora eius auctoritati fidem non derogatura eſſe, confidimus, praecipue, quum in quam plurimis eiuſmodi veterum monimentis obſeruemus, operarum vitiis haud raro

x) In *Arte Gymnaſtica, Lib. I. Cap. 1.*

Digitized by Google

60

ac
p
cl
di
ci
fu
D
m
qu
m
te
te.
fu
H
bo
m
ru
tal
ta
ho
fir
do
po
tio
ra
ni
ſec
co
ve

ro quid eſſe peccatum. Harum prima inſcriptio haec eſt: Αὐταῖς ταῖς ἡμέραις Γαίῳ τινὶ τυφλῷ ἐχρημάτισεν, ἐλθεῖν ἐπ - - - ἱερὸν βῆμα καὶ προσκυνῆσαι, εἶσα ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ ἀριστερὸν, καὶ θεῖναι τοὺς πέντε δακτύλους ἐπάνω τοῦ βύματος, καὶ ἆραι τὴν χεῖρα, καὶ ἐπιθεῖναι ἐπὶ τοὺς ἰδίους ὀφθαλμούς. καὶ ὀρθὸν ἀνέβλεψε τοῦ δήμου παρεστῶτος, καὶ συγχαιρομένου, ὅτι ΖΩΣΑΙ ἈΡΕΤΑΙ ἐγένοντο ἐπὶ τοῦ Σεβαστοῦ ἡμῶν Ἀντονείνου.

Quam ſic reddimus Latinam:

Hoc tempore Caio cuidam caeco oraculo ſitit reſponſum, vt, ad aram accedens, adoraret Numen, dein a dextra parte ad ſiniſtram iret, et quinque digitos in ara poſt, quam collocaſſet, manum rurſus inde reciperet, et propriis imponeret oculis. Et continuo recuperauit viſum, circumfuſa concione populi, vna cum eo laetantis et congratulantis, quod efficaciſſima et praeſentiſſima Diuinae potentiae haec ſuppeterent documenta, (quod oraculis Diuinis tam egregie reſponderent effecta y) *) temporibus Imperatoris noſtri* ANTONINI.

Leuiora vitia, quae in Graeca inſcriptione vel negligentia ſculptoris, vel incuria deſcribentium, irrepſiſſe videntur, haec animaduertimus. In linea ſecunda pro εἶτα, εἶσα, in tertia βύματος, pro βήματος, in quarta linea ἐπιθεῖναι male diuulſum eſt, et ἐπιθ εἶναι poſitum inuenitur. Vocem ζῶσαι, quae eſt in quinta linea, falſo habet pro errore HIERONYMVS MER-

 CVRIA-

y) Vtra harum explicationum ſit veri ſimilior, magisque arrideat? iudicent eruditi. Priorem quidem ſatis, quod videtur, optimorum ſcriptorum confirmatam teſtimoniis, quilibet mox cognoſcer: altera tamen adhuc magis propria, et ad hunc noſtrum locum vere adcommodata, eſſe obſeruatur. Hauſimus eamdem ex luculento STRABONIS loco, ſuperius p. 32. iam adlato, qui de SERAPIDIS *templo Canopico*, *incubatione* claro, exponens addit: *Συγγράφουσι δέ τινες καὶ τὰς θεραπείας, ἄλλοι δὲ* ἈΡΕΤΑΣ *τῶν ἐνταῦθα λογίων*. Hic ἈΡΕΤΑΙ *λογίων* nihil aliud ſignificant, quam: *oraculorum euenta*, *effecta*, *editis oraculis reſpondentia*.

CVRIALIS[z]: qui, pro ζῶσαι, frigide ponendum putat τόσσαι, et plurimi eumdem ſequuti, H. CONRINGIVS[a], I. P. TOMASINVS[b], DAN. CLERICVS[c] et GVILIELM. FLEETWOOD[d], hac ſententia nixi, Latine reddunt *grandia*, vel *tanta*. Sed longe excellentius, et magis ἐμφατικῶς dictum eſt ζῶσαι ἀρεταὶ, quam τόσσαι ἀρεταὶ, praecipue, quod τόσσαι, pro τόσαι non, niſi poetis, HOMERO in primis, et HESIODO, dictum, inueniatur. Audacius fortaſſis ζῶσαι ἀρεταὶ translatae videbuntur per *efficaciſſima et praeſentiſſima potentiae Diuinae documenta*, ſed ſingulorum additituri ſumus rationes. Vox ἀρετὴ generatim quidem dicitur *virtus*, interdum vero etiam *bonitas*, *excellentia*, *elegantia*, *perfectio*, *benignitas*, *liberalitas*, *gloria*, quod optime demonſtrat eruditiſſimus Medicus, THOMAS REINESIVS[e]. SOCRATES apud PLATONEM in Cratylo eam ſignificare, ait, primum εὐπορίαν, *facilem et expeditam rerum et conſiliorum facultatem*, deinde λελυμένην τὴν ῥοὴν τῆς ἀγαθῆς ψυχῆς, hoc eſt: *ſolutum, et quaſi alueo ſecundo manantem, bonae animae fluxum*, vt praeclare obſeruauit HENRICVS HOOGEVEEN[f]. Immo, hanc vocem a ſacris ſcriptoribus adhiberi de Deo, animaduertimus, ſi *eius adfectiones* generatim[g], et ſpeciatim *ſummam potentiam*, vna voce deſignare

z) *De Arte Gymnaſtica Lib. I. Cap. 1. p. 2.*

a) In *Diſſertatione de Incubatione* § *XXXVI.*

b) In *Libr. ſaep. cit. cap. 7. p. 783.*

c) *Hiſtoire de la Medecine Part. I. Livr. I. chap. XX. p. 64.*

d) *Inſcript. antiqu. Syllog. Part. I. pag. 38.*

e) *Variar. Lection. Lib. III. Cap. 5. p. 430.*

f) In *notis ad* FRANCISCI VIGERI *librum: De praecipuis Graecar. Diction. Idiotiſmis Cap. 3. p. 56. Ed. Lugd Bat. 1742.* Ipſe etiam VIGERVS digniſſimus, qui conferatur, de voce ἀρετὴ plurima egregia adferens.

g) Tunc haec vox in numero, qui multitudinem deſignat, poſita inuenitur. Vid. IO. CHRPH. WOLFII *Cur. Philol. et Crit. Vol. IV. p. 184.*

re volunt. Ita S. PETRVS[h]: Ὡς πάντα ἡμῖν τῆς θείας δυνάμεως αὐτοῦ τὰ πρὸς ζωὴν καὶ εὐσέβειαν δεδωρημένης, διὰ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ καλέσαντος ἡμᾶς διὰ δόξης καὶ ἀρετῆς. Ad quem locum IOAN. FRID. HOMBERGK[i]: *Certum eſt*, inquit, *et extra omnem contradictionem poſitum, verbum ἀρετὴ optime de Deo dici, illique conuenire, ſed non ſub notione* virtutis, *verum* potentiae. *Sic enim omnes Graeci hoc vocabulum vſurparunt, et ipſe* PETRVS[k] *Deo tribuit ἀρετάς. Et* HESYCHIVS *diſerte dicit: ἀρετὴ, id eſt,* θεῖα δύναμις[l]. Quis itaque dubitabit, in hac inſcriptione ἀρετὴν ſignificare *Diuinam potentiam,* quum de AESCVLAPIO, oraculum edente, verba fiant? Sed quod hic loci ἀρεταὶ in numero plurium poſitae ſint, nec *potentias* Latine dicere liceat, commode exprimi poſſe, confidimus, per *potentiae Diuinae documenta*, id eſt, *potentia Diuina ſaepius commonſtrata*, quae vero vox magis adpoſite et neruoſe ἀρεταῖς iungi potuiſſet, quam ζῶσαι? quippe quam vtramque coniunctim Latine reddimus *efficaciſſima, et praeſentiſſima potentiae Diuinae documenta.* Hanc vim et poteſtatem huic voci vt aſſignemus, commouemur, confirmati duplici peregregio SOPHOCLIS exemplo, quippe qui in loco quodam[m] haec habet:

Ὡς τοῖσιν ἐμπείροισι καὶ τὰς ξυμφορὰς
ΖΩΣΑΣ ὁρῶ μάλιστα τῶν βουλευμάτων,

vbi ſcholia antiqua ζώσας quam optime exponunt per ἐνεργετέρας; et in alio[n]:

Mar-

h) *Epiſt. II. Cap. I. v. 3.*

i) In *Parergis Sacris*, *Amſtel.* 1719. *edit. ad h. l. p. 363.*

k) *Ep. I. Cap. II. v. 9.*

l) Conf. IOAN. ALBERTI, *Obſeruationes philologicas in ſacros noui foederis libros p. 459.* et I. CHR. WOLFII *libr. cit.* vbi in eumdem locum eſt commentatus *p. 184.*

m) *In Oedipo Tyranno v. 43. Edit. Cantabrig. p. 67.* Conf. *Scholia* TRICLINII *p. 202.*

n) *In eadem tragoedia v. 489.*

Μαντεῖα τὰ δ' αἰεὶ
ΖΩΝΤΑ περιποτᾶται,

quae per ἰσχύοντα τῇ ἀληθείᾳ ſcholia antiqua explicant. Sic ipſe Deus O. M. paſſim in ſacro Codice dicitur Θεὸς ζῶν, et ἀεὶ ζῶν, *cuius auxilium ſcilicet praeſens eſt et certiſſimum* [o].

Quod ad ipſam caecitatis curationem, quae hic deſcribitur, attinet, omnino cum omnibus aliis concedimus, ſuperſtitioſam fuiſſe et fictam, vel, ſi vere ita accidiſſet, plane miraculoſam, id quod etiam, a veteribus creditum fuiſſe, inde cognoſcimus, quoniam eamdem ad ζώσας ἀρετὰς referebant. Tandem de hac re efficiendum reſtat, ſub quo ANTONINO, cuius mentio in hoc monimento facta, id accidiſſe veri ſimile ſit? Crediderim equidem, temporibus M. AVRELII ANTONINI Philoſophi, et addam rationes. Conſtat inter omnes, vtrique ANTONINORVM, Pio et Philoſopho, ob ſingulares virtutes habitos fuiſſe diuinos honores, templa dedicata, flamines conſtitutos, in hoc vero colendo vſque eo populi progreſſam eſſe ſuperſtitionem, vt illum ſacrilegum iudicarent, qui eius imaginem in ſua domo non haberet [p], immo non defuiſſe, qui *ſomniis multa praedixiſſe futura, et vera, concinuerint.* Quidni ex his coniiciamus, populum ea de cauſſa congratulatum, et vna laetatum eſſe ſummo opere cum homine, oraculi effato caecitate liberato, quod vel fortaſſis putarent, hoc oraculum ipſum ab ANTONINO ſuo diuino afflatu eſſe editum [q], vel ſaltim, inde peti poſſe diuinitatis

ſui

o) In *Epiſt. ad Hebr. cap. III, 12. VII, 25.*

p) IVLIVS CAPITOLINVS *in vita eius cap. 18. p. 395. Edit. Script. Hiſt. Aug. c. n var. Lugd. Bat. 1671.*

q) IS. CASAVBONVS *in notis* ad CAPITOLINI locum: *Videtur*, inquit, *ſignificare, ſolitam in* MARCI *templis exerceri* τὴν δι ἐγκοιμήσεως μαντικήν: *conſultoresque inibi* incubantes *ſomnia captaſſe, vt in* AESCVLAPII *templis, et aliis quibuſdam, fieri ſolitum.*

ſui Imperatoris teſtimonium, conſiderent, tamquam ex re, ſingulari fauore et beniuolentia Deorum erga ANTONINVM facta? Sed de hac re liberum cuique iudicium erit, nobis quidem haec coniectura a veritate propius abeſſe videtur.

§. V.

Secunda inſcriptio explicata. Ratio verſionis reddita. Operarum vitia. H. CONRINGIVS *et* GONSALIVS DE SALAS *refutati. Vera et legitima haec fuit morbi curatio.*

Alteram inſcriptionem huius monimenti nunc ſiſtimus:

Λȣκίȣ πλευριτικῷ καὶ ἀφηλπισμένῳ ὑπὸ παντὸς ἀνθρώπȣ ἐχρημάτισεν ὁ Θεὸς ἐλθεῖν, καὶ ἐκ τȣ̃ τριβώμȣ ἆραι τέφραν καὶ μέτ' οἴνȣ ἀναφυρᾶσαι καὶ ἐπιθεῖναι ἐπὶ τὸ πλευρόν. καὶ ἐσώθη, καὶ δημοσίᾳ ηὐχαρίστησεν τῷ Θεῷ, καὶ ὁ δῆμος συνεχάρη αὐτῷ.

Quae ita a nobis Latina donatur ciuitate:

Lucii cuiuſdam filio pleuritico, (lateris dolore acuto laboranti,) *cuius ſaluti omnes diffidebant, Deus oraculum edidit, vt, ad aram adgreſſus, cineres inde ſumeret, et cum vino commixtos lateri imponeret. Et conualuit, et publice Diis egit gratias. Populus vero cum eo laetatus, et congratulatus eſt.*

Audacius paullo factum eſſe videbitur, nos contra omnes alios, qui *Lucium pleuriticum* habent, vertere *Lucii filium pleuriticum;* ſed videamus, quibus modis noſtram confirmare poſſimus ſententiam. Inuenitur in ipſo monimento poſitum: Λȣκίȣ πλευριτικῷ καὶ ἀφηλπισμένῳ. Omnes alii, Λȣκίȣ, ſculptorum negligentia, poſitum eſſe pro Λȣκίῳ, putant, ideoque hoc in eius locum ſubſtituunt. Ego vero crediderim, loci cuiuſdam explicationi quouis modo ante ſubueniendum eſſe, quam aliquid temere et ſine auctoritate in eodem mutare audeamus, malim propterea explicare, *Lucii filio*, quam *Lucio*, licet non lateat, in hac loquendi ratione praeponi a ſcriptoribus articulum,

Digitized by Google

culum, et ita praefigendum τῷ hic omiſſum intelligi debere. Sed eſtne ſatius, ſtatuere hic ellipſin quamdam, Graecis vſitatam, quam confidentius adfirmare, erratum hic eſſe ſculptoribus, et poſitum eſſe caſum ſecundum pro tertio? Huc accedit, vix veri eſſe ſimile, ſculptores poſuiſſe ου pro ω, idque praecipue, quum adhuc binae voces proxime ſequantur, eadem littera ω finitae, hinc operarum vitium nimis doctum videretur. Sed parum intererit, legamusne *Lucio*, vel *Lucii filio*, ideoque haec non amplius perſequemur. Hoc notamus, in linea prima eſſe peccatum et poſitum πλευρειτικῷ pro πλευριτικῷ, et in tertia ἀναφυράσαι pro ἀναφυράσαι. Quod ſpectat ad curationem pleuritici cum magmate, quod vocant Medici, ex cineribus cum vino commixtis impoſito, ipſam huic morbo eſſe conuenientem, ſumus demonſtraturi, eamdem a plurimorum iniuriis vindicantes. H. CONRINGIVS de omnibus remediis, quae continentur hiſce inſcriptionibus, inepte, et minus iuſte ita iudicium tulit[r]: *Neque enim quidquam illorum, quo quatuor illi aegroti ſanitatem recuperaſſe ſcribuntur, ad morbos curandos valuit.* Et alio in loco[s]: *Si enim vel quatuor illas tabulas ſupra allatas conſideremus*, (inſulſum hoc dictum eſt, quatuor ſunt quidem inſcriptiones, vni tabulae inſculptae, non vero quatuor tabulae,) *luce meridiana clarius eſt, non niſi ſymboli loco remedia illa morbis curandis adhibita, vim ipſam ſuppeditantibus daemonibus.* Turpe eſt profecto, tantum virum in explicatione rei, quae commode a cauſſis naturalibus deriuari et expediri poteſt, continuo cum vetulis malum daemonem

r) *De Hermetica Medicina Lib. I. cap. 11. p. 114.*

s) In *Diſſertatione de Incubatione in ſanis Deorum Medicinae cauſſa olim facta*, § *XL.* Vide GONSALII DE SALAS *not. ad* PETRON. *cap. 17. Quum miraculoſae*, inquit, *prorſus illae curationes ſint, parum ſane ex id genus tabellulis iuuari poterat primo ſuo ortu rudis medicina.*

daemonem in auxilium vocaſſe, ſed ita quidem facere conſueverat. *Sane prima inſcriptio*, pergit ille, *quanta quanta eſt, meris referta eſt ſuperſtitionibus, quae per ſe nihil, apud credulum animum vix quidquam, poſſunt.* Haec de prima et vltima inſcriptione ambabus ſumus conceſſuri manibus. *Ceterae inſcriptiones, quae adferunt remedia, ſunt nullius pretii, certe illis morbis tollendis ἀνεπιτήδεια.* Id quod negamus, immo pernegamus. Iuſtius et aequius paullo iudicarunt TOMASINVS et CLERICVS, quippe quorum prior adfirmat [t]: *Secundam et tertiam ſaltim inſcriptionem continere curationes, rationi et experientiae congruentes;* et alter [u]: *Le premier des remedes*, ait, *que ce Dieu ordonne, eſt purement ſuperſtitieux, mais les trois autres ſont naturels, et aſſez ſemblables à ceux, que les Medecins ſont accoutumés d'ordonner en pareils cas; à celà près, que ceux d'Eſculape ſont aſſaiſonnés d'un peu de ſuperſtition, ce qui aujourd'hui auſſi bien, qu'alors, ſert à faire trouver les remedes meilleurs à pluſieurs perſonnes.* De ſecundo et tertio conſtat, et in praeſentia adhuc amplius id ſumus demonſtraturi; de quarto videat ille, neque hanc ſententiam noſtram facimus. Sed redeamus ad explicandam ſpeciatim *pleuritidis* curationem, altera inſcriptione contentam. Vel *vera*, vel *ſpuria*, *pleuritide* hunc aegrotum adfectum fuiſſe, concedamus; ſane in vtraque morbi ſpecie hoc iuuari potuit remedio. Si *verae* laborauerit *pleuritidis* quadam ſpecie, reſoluendo, aperiendo, et vaſa corroborando, itaque morbum diſcutiendo, vinum cum cineribus, qui acriori ſale ſcatent, calide impoſitum, magnopere profuit. Summus HIPPOCRATES ipſe, huius morbi incipientis curationem ita tentandam eſſe, diſertis praecipit verbis:

t) In Libro ſaepius laudato *cap. 35. p. 865.*

u) *Hiſtoire de la Medecine Part. I. Livre I. Chap. 20. p. 64.*

verbis [x]: Ὀδύνη δὲ πλευρῆς, ἤν τε κατ᾽ ἀρχὰς γίνηται, ἤν τε ἐς ὕστερον, θερμάσμασι μὲν πρῶτον οὐκ ἀπὸ τρόπου ἐστὶ χρησάμενον πειρηθῆναι διαλῦσαι τὴν ὀδύνην. Et ad idem hoc melius perficiendum in primis *acetum* et *ſalem* egregie commendat [y], addita tamen ſapientiſſima hac cautela [z]: ἢν δὲ μὴ λύηται πρὸς τὰ θερμάσματα ὁ πόνος, οὐ χρὴ πολὺν χρόνον θερμαίνειν. καὶ γὰρ ξηραντικὸν τοῦ πλεύμονος τοῦτό ἐστι, καὶ ἐμπυητικόν.

Sin *ſpuria* adfectus ſit *pleuritide*, et a cauſſa frigida, et flatibus, eiuſmodique aliis illa prouenit, hoc citius effectum huius medicamenti eſſe debuit, et hoc maior vſus. Ita elegantiſſimus Graecus Medicus, AETIVS, apud quem inueniuntur quam plurima peregregia, de quibus recentiorum Medicorum nonnulli, tamquam de propriis, gloriantur atque tumeſcunt inuentis, de *ſpuria pleuritide* verba faciens [a]: Θεραπεύοντες μέν τοι τοὺς τοιούτους, πάντα τὰ θερμαίνοντα, καὶ ῥύπτοντα, καὶ τέμνοντα, προσοίσομεν. Ἔνδοθέν τε καὶ ἔξωθεν. Καὶ πρῶτον μὲν ἀπὸ τῶν ἁπλουστέρων ἀρκτέον. Sed qui morbi naturam cognoſcit, facile et a priori, quod vocant, colliget, eiuſmodi medicamentum huic morbo omnino adpoſitum eſſe atque adcommodatum [b]. Haec tandem dicta non intelligi volumus, quaſi

vero,

x) *Opp. Tom. II.* περὶ διαίτης ὀξέων. *§ XI. p. 276.*

y) *ibid. p. 277.* Conferas quae HIPPOCRATEM ſequutus, hac de re habet Vir, numquam ſine honore nominandus, CAROLVS PISO, in *Selectis Obſeruationibus et Conſiliis de praeteruiſis hactenus Morbis Affectibusque praeter naturam, ab aqua, ſeu ſeroſa colluuie, et diluuie, ortis*, ex *Edit.* H. BOERHAAVE, *Lugd. 1733. Sect. III cap. 9. de pleuritide et doloribus lateris p. 258.* Adde noſtram *Exercit. Academic. de Sacchari Saturni vſu interno ſalutari, Lipſiae 1741. edit. p. 11. not. q.*

z) *ibid. § XII. eadem pag.*

a) *βιβλ. ὀγδ. Edit.* ALDIN. *pag. 176. b.*

b) De calidis generatim, tum etiam ſpirituoſis et cineribus ſpeciatim, pleuriticorum pectori non ſine vſu adplicandis, conf. MICHAEL. ETTMVLLERI *Opp. Tom. II. Part. I. p. 572.* cui, quos addas, profecto digniſſimi, FRIDER. DEKKERS in *Exercit.*

vero, huius morbi curationem in hoc medicamento vno poſitam eſſe, putaremus, ideoque magnum, nedum omne ſalutis praeſidium inde eſſe petendum, vellemus, ſed id ſaltim euictum cupimus, hanc medicinam hic, praecipue ſub morbi initium, non abſurde ſuaderi, et aliquam certe partem ad morbum abigendum omnino poſſe conferre, id quod etiam de mox ſubſequenti remedio Diuino dictum eſto.

§ VI.

Tertia inſcriptio expoſita. HIERONYMVS MERCVRIALIS, H. CONRINGIVS, *et* TOMASINVS *circa eius verſionem notati.* Pinus AESCVLAPIO *ſacra. Coniectura de lapide quodam, a* M. VELSERO *et* ALMELOVEENIO *expoſito. Curatio morbi et regulis artis, et experientiae conueniens. Quo modo deſperato ſalutaris?*

Progreditur iam inſcriptio ordine tertia:

Αἷμα ἀναφέροντι Ἰουλιάνῳ, ἀφηλπισμένῳ ὑπὸ παντὸς ἀνθρώπου, ἐχρημάτισεν ὁ Θεὸς, ἐλθεῖν, καὶ ἐκ τριβώμου ἆραι κόκκους στροβίλου καὶ φαγεῖν μετὰ μέλιτος ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, καὶ ἐσώθη, καὶ ἐλθὼν δημοσίᾳ ηὐχαρίστησεν ἔμπροσθεν τοῦ δήμου.

Hanc in Latinam ſic transferimus linguam:

Iuliano cuidam, ſanguinem per os eiicienti, et omnibus deſperato, Aeſculapii oraculum conſilium dedit, vt, ad aram accedens, ſumtas inde nuces pineas cum melle tres dies comederet. Et refecta valetudine Deo gratias egit, populo praeſente.

Exercit. pract. p. 305. et Ill. DAN. WILHELM. TRILLERVS, Fauior et Amicus ſuauiſſimus, in *Succincta Comment. de Pleuritide eiuſque Curatione, Francof. ad Moen. 1740. edit. Cap. 4. § 5. p. 53.* Confer optimam eorum, quae externe in hoc morbo adplicari poſſunt, deſcriptionem in IOANN. OOSTERDYK SCHACHT *Inſtitut. Med. Pract. Traiecti ad Rhenum 1747. edit. Lib. VI. de morbis pectoris cap. 1. de Pleuritide § 30. p. 145. Quae vero externe adplicantur remedia, ea neque nimio aeſtu vaſa criſpare, neque nimio frigore multum conſtringere, ſed primum prudenter repellendi, dein reſoluendi facultate praedita eſſe debent.*

Αἷμα ἀναφέροντι Latine commode reddi poſſe, per *ſanguinem per os eiicienti*, putauerim, quod ſcilicet haec loquendi ratio αἷμα ἀναφέρειν et *vomitum*, et *haemoptyſin*, et *ſputum cruentum*,[c] generatim exprimat, hinc illi omnino errent, qui nimis ſpeciatim explicent *ſanguinem reuomenti*[d], praecipue quum maxima ſit differentia inter has morbi ſpecies, nec parum interſit, vnam ab altera diligentiſſime diſtinxiſſe. Optime propterea omnium interpretum, et quam proxime ad rei naturam accedens, vertit CLERICVS[e] per *vomiſſant ou crachant du ſang*. Sed vnde *nuces pineae* in ara AESCVLAPII? Harum vſum tanti fecerunt veteres in curatione morborum, vt eas vel hac de cauſſa Deo Seruatori, et artis Medicae tutelari, AESCVLAPIO conſecrare videantur, quod IOANNEM, MEVRSII filium, ignoraſſe credo, quippe qui, arbores Diis ſacras recenſens, plura de *pinu*, variis Numinibus ſacra, diſputat, AESCVLAPII vero in eorum numero ne verbo quidem meminit[f]. Ita huius rei excellentiſſimum monimentum inuenitur

c) Licet *haemoptyſeos ſputi*que *cruenti* ſit eadem vis atque ſignificatio, et ſub *ſanguinis ſputo* generatim CELSVS *De Medicina L. IV. cap. 4. § 5 p. 202. ſeq.* omnem ex ore ſanguinis eiectionem deſignet, vel idem ex ipſo pulmonum vaſe aperto, rupto, exeſo, vel tantum ex gingiuis, ore, faucibus, feratur; melioris tamen doctrinae cauſſa Ill. FRIDER. HOFFMANN. eadem a ſe inuicem ita diſtinxit, vt priorem ſpeciem *haemoptyſin*, alteram *ſputum cruentum* κατ' ἐξοχὴν nominet. *Opp. Geneuae 1748. edit. Tom. I. p. 296.*

d) HIERONYM. MERCVRIALIS *de Arte Gymnaſtica Lib. I. cap. 1. p. 3.* CONRINGIVS in *Diſſertatione de Incubatione* ſaepius citata, § *XXXVI.* TOMASINVS *loc. cit. Cap. 7. pag. 784.* Ἀναφέρειν αἷμα ARETAEVS *Cappadox* generatim deſignat per αἵματος ῥοὴν τὴν διὰ ςόματος, a qua, tamquam ſpecies varias, quo modo diſtinguat: ἔμπτυσιν, ἀναγωγὴν αἵματος, αἱμοῤῥαγίαν, videre pluribus erit in *Morb. Acutor. Lib. II. cap. 2. p. 11. ſeqq.* Confer PETRI PETITI *Comment. et Animaduerſ. in h. l. p. 155. ſeqq. Edit.* HERM. BOERHAAVE *Lugd. Batau. 1731.*

e) *Part. I. Livre I. Chap. 20. p. 64.*

f) In *Arboreto ſacro Lib. I. cap. 15. de Pinu p. 56.* De *pinu* et *nuce pinea,*

nitur apud PAVSANIAM[g]: Ἐσελθοῦσι δὲ ὁ Θεός (AESCVLAPIVS) ἐστιν οὐκ ἔχων γένεια, χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος, Καλάμιδος δὲ ἔργον. ἔχει δὲ καὶ σκῆπτρον, καὶ ἐπὶ τῆς ἑτέρας χειρὸς πίτυος καρπὸν τῆς ἡμέρου. Pinus ſatiuae vero fructus ſunt κόκκοι στρόβιλοι ſeu *nuces pineae*[h]. Eſt inter monimenta agri Auguſtae Vindelicorum lapis quidam, apud M. VELSERVM expoſitus, et iterum ab eruditiſſimo ALMELOVEENIO[i] doctiſſimis notis illuſtratus, virum vna cum coniuge ac puerulo referens, quorum hic aliquid, fructus ſimile, manu tenet, quod ALMELOVEENIVS, nobis cum illo omnino facientibus, pro *nucibus pineis* habet. Ambigunt, quid hoc ſibi velit monimentum? Si coniecturis coniecturam addere licet, crediderim fere, vnum eſſe ex donariis veterum, et parentes fortaſſis pro filio aegroto, et poſtea vſu nucis pineae reſtituto, votum hoc ſoluiſſe lapide poſito. Sed de hac re alii tranſigant, noſtrum quidem in praeſentia amplius anquirere non eſt. Iam faciamus τὸ ἀναφέρειν αἷμα hic *baemoptyſin* ſignificare, medicamentum hoc ex *melle* cum *nucibus pineis* omnino fuit conueniens atque adpoſitum. Inter frequentiores cauſſas *baemoptyſeos* eſſe ſolet commotio ſanguinis longe vehementior, quam vt a vaſorum robore contineri poſſit, ideoque ab iisdem variis modis dimittatur. Haec haud raro ab abundantia ſalium, muriatici in primis, in ſanguine prouenit, quippe quae forma ſua angu-

loſa

pinea, variis Diis ſacra, conferre poteris, quae habet elegantiſſimus, et non ſine honore nominandus, GISBERTVS CVPERVS in *Harpocrate p.* 40. 41.

g) In *Corinthiacis ſiue Lib. II. Cap.* 10. *p.* 134.

h) SVIDAS *in voce* πίτυς. πίτυς εἶδος δένδρου κωνοφόρου ἡ παρ' ἡμῖν στρόβιλα. Vide SIMONIS PAVLLI *Quadripartiti Botanici Claſſ. IV. v. Larix, p. m.* 599. *Francof. ad Moen.* 1708.

i) In *Coniectaneis ad Virum Ampliſſimum* GISBERTVM CVPERVM, quae ſunt *in Opuſculis p.* 141.

loſa et rigidiori humores incidunt, eoſdem in minimas diuidunt moleculas, et, ad mouendum ſeſe ſummo cum impetu, duplici praecipue ratione incitant, laedunt vaſa minima, deterunt ea, atque exedunt, efficiuntque, vt acrior ſanguis, ex vaſis, ita laeſis, dimiſſus, ſtagnet, putrefiat, corrumpat vicina, gignat ἐμπύημα, et, pure acriori per omne corpus cum ſanguine tranſuecto, omnia perdat, hominemque lenta febri tandem exſtinguat [k]. Quidquid ideoque ſalium ſummam acrimoniam obtundit, et ita ſanguinis fluxu reddito pacatiori, partes, antea vi humorum acriorum irruentium laeſas, balſamo ſuo delenit atque ſanat, hoc in curatione ſputi ſanguinis ſummum praeſtet vſum, omnino oportebit; nunc vero ***nuces pineae*** ita conſtitutae ſunt, vt ſalium acrimoniam nonnihil infringere, et blando ſuo oleo angulos eorumdem delenire, immo inuoluere poſſint, et ***mel*** ita comparatum eſt, vt, vi balſamica ſibi inſita, vaſa interius vulnerata, poſt ſedatum humorum correctorum impetum, ſanare poſſit, ideoque haec omnino ſub initium ſaltim, et niſi morbus iam altiores egerit radices,

k) Ex hac cauſſa oriundam *haemoptyſin* omnium eſſe peſſimam, periculique pleniſſimam, ipſius natura cognita, experientia, optimorum veterum et recentiorum Medicorum teſtimonia, comprobant. Ita A. C. CELSVS *De Medicina L. IV. §. 5. p. 202. Auctores*, inquit, *Medici ferunt, vel exeſa parte aliqua ſanguinem exire, vel rupta, vel ore alicuius venae aperto. Primam* διάβρωσιν, *ſecundam* ῥηγμοχασμὸν, *tertiam* ἀναστόμωσιν *adpellant. Vltima minime nocet, prima grauiſſime.* Eadem quidem diuiſione morbi vſus ſummus BOERHAAVE, CELSI tamen ῥηγμοχασμὸν vocat διαπήδησιν, et quartam adiicit ſpeciem, διαίρεσιν ſcilicet, quando vas rumpatur ab interna quadam diſtentione, quam diſcernit a διαβρώσεως vitio, quippe in quo vas ferens ſanguinem, ab humore acriori erodente demorſum aperiatur. Vide eiuſdem *Praelectiones Academicas in proprias Inſtitutiones rei Medicae, edit.* ab Ill. ALBERTO HALLERO, *Tom. VI. § DCCVII. p. 32. ſeqq. Goettingae 1744.*

radices, erunt ſalutaria [l]. Quanti fecerint veteres vſum *nucum pinearum* [m] et *mellis* in curatione pectoris morborum, exinde nullo negotio cognoſci poterit, quod eumdem fere vbique ſummo opere commendent. Ita apud HIPPOCRATEM in curatione morborum pectoris *mel* omnem fere abſolvit paginam, et in pectoris inflammatione eclegma ex *melle*, *nucibus pineis*, et gummi galbano ſpeciatim commendat [n], et ORIBASIVS [o] adfirmat, *nuces pineas* cum marubio decoctas, addito *melle*, eximium praeſtare vſum in tuſſi, raucedine, et pulmonum pituita tenaciori, curandis, immo AETIVS [p] in curatione pleuritidis eclegma parari iubet ex *nucibus pineis*, cum ſemine lini parum toſtis, admixto *melle* deſpumato. Ex recen-

l) Hsne noſtram de mellis virtute ſententiam egregie corroborat ſummi H. BOERHAAVE de eadem iudicium in *Element. Chem. Lugd. Bat.* 1732. *edit. Tom. II. Proceſſ.* 42. *p.* 165. vbi, *abeſſe*, confirmat, *a melle puro vim calefaciendi, exſiccandi, conſtringendi; ineſſe attenuandi, detergendi, laxandi, ſtimulandi*, cetera.

m) *Nucum pinearum*, cum *melle* permixtarum, vſum veteres Medici, cum Graeci, tum Latini, ad vnum fere omnes in hoc caſu quam maxime commendant. Vbi notatu digniſſimum, illos ſub voce κόκκαλος, hos vero ſub vocabulo *nucleus*, κατ' ἐξοχὴν plaerumque *nuces pineas* deſignare. Vtrumque optime HIPPOCRATIS, GALENI, ARETAEI, DIOSCORIDIS, PLINII, THEODORI PRISCIANI, aliorumque exemplis corroborat partim PETRVS PETITVS in *Commentar. in* ARETAEVM *Ed. cit. p.* 245. partim CLAVD. SALMASIVS in *Exercitat. Plin. p.* 160. et qui his addatur, omnino digniſſimus, et de elegantiori, cum litteratura omni, tum in primis Medicina, excellenter meritus Ill. DAN. WILH. TRILLERVS in ſuperius citata elegantiſſima *Commentatione de Pleuritide p.* 193. 194.

n) Ita *Opp. Tom. I.* Ἐπιδημιῶν, *VII. § 6. p.* 831. *II.* περὶ νούσων β. *§* 52. *ſeqq. p.* 78. *ſeqq.* Vid. CLERICVM in *Hiſt. Med. Part. I. Livre. III. Chap.* 26 *p.* 220.

o) *De Loc. affect. Curat. Lib. IV. cap.* 77. *de Tuſſi, etc. in Collect.* STEPH. *Medic. Art. Princip. p.* 658.

p) Βιβλ. ἐγδ. *Edit.* ALDIN. *p.* 176. *a.* περὶ πομάτων πλευριτικῶν.

recentioribus MICHAEL ETMVLLERVS [q], vt reliquos innumeros alios taceam, et *nucum pinearum*, et *mellis* vſum, in morbis pectoris, aliiſque ſummis laudibus extollit. Hoc tandem animaduertamus, neceſſe erit, et in hac tertia, et ſecunda inſcriptione, de aegrotis dici, *eos deſperatos ab omnibus fuiſſe.* Quo modo, rebus ita conſtitutis, medicamentorum commemoratorum, alias ſub initium morbi adhuc leuioris cum vſu adplicandorum, ea vis atque potentia eſſe potuit, vt vel fere conclamatos reficerent? Crediderim equidem, experientiam veterum in arte medica, tum temporis nondum haud ita magnam fuiſſe, et eos aegrotos, quibus hodie, tantis inſtructi praeſidiis, facillime reſtituimus ſanitatem, continuo, vel leuiori morbo adfectos, pro deſperatis habuiſſe, vel per ſimulationem eos pro deſperatis populo vendidiſſe, quo magis deinde curatio eorumdem, a Deo ſuſcepta, videretur miraculoſa.

§ VII.

Quartae inſcriptionis expoſitio. Ornamenta monimenti explicata. Qua ratione vera medicina ſomnio monſtrata? Sacerdotum artificia.

Supereſt tandem quarta et vltima inſcriptio exponenda et illuſtranda:

Οὐαλερίῳ Ἄπρῳ στρατιώτῃ τυφλῷ ἐχρημάτισεν ὁ Θεὸς ἐλθεῖν, καὶ λαβεῖν αἷμα ἐξ ἀλεκτρύονος λευκοῦ μετὰ μέλιτος, καὶ κολλύριον συντρῖψαι, καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐπιχρῖσαι ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς. καὶ ἀνέβλεψεν, καὶ ἐλήλυθεν, καὶ ηὐχαρίστησεν δημοσίᾳ τῷ Θεῷ.

Quam ſic reddimus Latinam:

Valerio Apro, militi caeco, ſuaſit oraculum, vt collyrio, ex galli albi ſanguine et melle commixto, oculos tres dies inungeret. Et reſtitutis oculis publice Deo gratias egit.

In

q) *Opp. Tom. I. de* pinu *et* pineis *p. 505. et de* apibus *p. 698.*

In linea altera κολλυ,ίυ poſitum eſſe videtur pro κολλύριον, et fortaſſis olim ita fuit ſcriptum, poſtea vero tractu temporis lineola detrita. Et in tertia linea ἐπιχρεῖσαι pro ἐπιχρῖσαι. Ipſum ad medicamentum quod attinet, iam ſupra vberius noſtram expoſuimus ſenrentiam, cui hoc additum volumus, caeco ſalutis ſpem, ne minimam quidem, inde affulgere. Probe enim ſcimus, nonnullos in oculorum morbis quibusdam, inflammatione et obſtructione in primis, valde commendare *mellis* aquam deſtillatam [r], ſed ipſa mellis ſubſtanria, et ita quidem, vti hic praecipitur, commixta, οὐδὲ γρὺ proderit, immo porius nocebit, vt taceam nunc, cum in omni, tum praecipue in illa caecitaris ſpecie, oriunda a vitio retinae, parte ſui alia infarcta, alia compreſſa conrectaue, omnium collyriorum vſum eſſe abſurdiſſimum [s]. Exprimendum hoc monimentum accurate ita curauimus, vt inuenitur in IAN. GRVTERI *Syntagmate Inſcriptionum*, a I. G. GRAEVIO ediro, vbi in parte rabulae marmoreae, in qua effractum aliquid eſt, ornamenti cauſſa adpoſitum eſſe videmus templum AESCVLAPII, ad quod *incubaturi* accedunt, et AESCVLAPIVM ipſum. Huius delineatio deſumta eſt ab illo AESCVLAPIO, ex albo marmore cubitali in muſeo OCTAVII TRONSARELLI conſeruato, cuius ſecum communicatam imaginem, ex-

 ex-

r) MICH. ETTMVLLERVS *l. c. p. 699.* et HERMAN. BOERHAAVE in libro iam citato *p. 165. Aqua illa*, inquit, *virtutem quamdam a ſpiritibus, florum melli inhaerentibus, accepit: vnde mirae vtilitatis habetur in collyriis, et fomentis, oculo inflammato aut obſtructionibus laboranti, adplicandis.*

s) Vide excellentiſſimi Medici, artem ſuam feliciſſime cum geometria quondam coniungentis, et numquam ſine ſummo honore nominandi, ARCHIBALDI PITCARNII *Opp. Lugd. Batau. 1737. edita III. Theoria morborum oculi, pag. 206. ſeq.*

expoſitionem, dedit IOAN. BAPTISTA CASALIVS [t]. His huc vſque expoſitis addere poſſemus adhuc plura eiuſmodi medicamenta, quae, per ſomnia ſe accepiſſe, ſomniarunt veteres: ſed, quum iam eadem ſupra attigerimus [u], nec pluribus hic perſequi cum ſpatii anguſtia, tum ratio inſtituti permittat, eadem apud alios conſpicere licebit [x]. Id potius adhuc paucis perſequamur, quo modo factum putemus, vt, ſaltim haud raro, accommodata, ſummumque vſum ferentia, medicamenta ſomnio viderint? Vel ipſi *incubabant*, vel ſacerdotes pro illis, vt ſuperius demonſtrauimus. Si prius? quid ni veri ſimile ſit, illorum ieiunorum, varieque praeparatorum [y], animis, ſumma ſuperſtitione turbatis, viſum eſſe, ſibi aliquid remedii ad morbum, quo laborabant, adpoſiti, ſe obtuliſſe? vel ſi etiam abſurdum eſſet, quod ſomniabant, quidni artificiis ſacerdotum, artis medicae peritorum, commode explicari potuit? Sin vero ſacerdotes pro aegrotis ſomnia caperent? longe melius iis imponi potuit, et duplici modo, quod quidem videtur, commode id potuit fieri. Somnia explicando [z] ſacerdotes vel medicamentorum vſum com-

t) *De profan. et ſacr. Vet. Rit. Part. II. Cap. 7. De* Aeſculapio *p. 70. ſeq.*

u) *Sect. II. § 3.*

x) CICERO *de Diuin. L. I. Cap. 10.* Conf. ADR. TVRNEBI *Aduerſar. Lib. V. Cap. 20.* ARTEMIDORVS in *Oneirocrit. Lib. IV. Cap. 24. p. 215.* Id. *de ſomniorum euentibus, ſomn. 89.* CONRINGIVS in ſaepius cit. *Diſſertat. de Incubatione § XXXVIII.* et TOMASINVS *lib. cit. Cap. XXXV. p. 565. ſeq.*

y) ANTON. VAN DALEN *Lib. cit. Cap. VI. p. 112.*

z) Haec pro lubitu, et in vtramvis partem explicarunt, vt ſuorum Deorum dignitatem laborantem iuvarent. Ita maxime ridiculam divini ſomnii expoſitionem ſuppeditat ARTEMIDORVS *Oneirocrit. Lib. V. ſomn. 94.* Περὶ ὀσχέον μέλλων τὶ τέμνεσθαι, ηὔξατο τῷ Σαράπιδι περὶ τῆς τομῆς, καὶ ἔδοξε λέγειν αὐτῷ τὸν Θεόν· θαῤῥῶν τέμνε, θεραπευθήσει τεμνόμενος· ἀπέθανεν. Quis non credat

commendarunt, de quibus huic vel illi morbo ſalutaribus, ipſis iam ex aliorum libris, vel experientia, cognitum fuit, vel eiuſmodi ſuaſerunt medicinam, cuius, ex ipſius, et morbi, natura inter ſe comparata, ſalutarem futurum eſſe vſum ſperarent. Si deinceps conſilio exoptatus reſponderet euentus, hanc medendi rationem nouam, et vſu confirmatam, retulerunt ad iam cognitas atque expertas; ſin contra ſpe exciderent, damno moniti ab eodem abſtinuerunt poſtea medicamento. Et in neutro caſu quid ſubierunt periculi ſacerdotes. Conualeſcentibus enim ex oraculo aegrotis, ſuorum Deorum ſummo opere extulerunt veritatem et potentiam; morbo vero acriori et vehementiori facto, immo morte oppreſſis aegrotis, *incubantes* incuſarunt, eoſdem impios, et indignos diuino beneficio, ad rem ſacram acceſſiſſe. ARTEMIDORVS egregie de medicamentis, a Diis commendatis, diſſerit [a], et demonſtrare adnititur, nihil in iisdem inueniri abſurdum: Περὶ δὲ συνταγῶν, ὅτι μὲν οἱ Θεοὶ ἀνθρώποις συντάσσουσι θεραπείας, μάταιον τὸ ζητεῖν. πολλοὶ γὰρ καὶ ἐν Περγάμῳ καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, καὶ ἀλλαχοῦ συνταγαῖς ἐθεραπεύθησαν. εἰσὶ δὲ οἱ καὶ τὴν ἰατρικὴν ἐκ τοιούτων συνταγῶν λέγουσιν εὑρεῖσθαι. ὅτι δὲ ἀναγράφουσί τινες συνταγὰς, πολλοῦ γέλωτος εἰσὶ μεσταὶ, καὶ τοῖς ἐπιπόσον ἀφιγμένοις φρονήσεως, ἡγοῦμαι σαφὲς εἶναι. οὐ γὰρ τὰ ὁρώμενα γράφουσιν, ἀλλ' ὅσα ἂν αὐτοὶ πλάσωσιν. Et paullo inferius aliquid adfirmat, quod omnium optime et commodiſſime de ſacerdotibus

credat, rem ex voto ſucceſſiſſe, auctoritate diuina ſuſceptam? Sed contra opinionem, ſpe irrita, mortuus eſt. Habet vero ARTEMIDORVS, vnde oraculorum conſulat veritati, ἔμελλε γὰρ, inquiens, ὥσπερ θεραπευθεὶς ἄπονος ἔσεσθαι. εἰκὸς δὲ ἦν αὐτῷ χωρῆσαι τοῦτο, ἐπειδὴ μὴ ὀλύμπιος ἢ ἐλευθέριος ὁ Θεὸς, ἀλλὰ χθόνιος. Egregia ſcilicet oppoſiti euentus explicatio.

a) *Oneirocrit. Lib. IV. Cap. 24.* *περὶ συνταγῶν Edit.* NICOL. RIGALTII *p. 213. ſeq.*

dotibus intelligi poterit atque debebit: Πολλοὶ δὲ, inquit, καὶ ἐκ τῶν Ἀριστοτέλους περὶ ζώων, καὶ Ἀρχελάου, καὶ τῶν Ξενοκράτους Ἀφροδισιέως παρακηκοότες ὑφ᾽ οὗ ἕκαστον τῶν ζώων θεραπεύεται, καὶ τί ἕκαστον φοβεῖται, ᾧ μάλιστα χαίρει, εἰς συνταγὰς καὶ θεραπείας ἀναπεπλάκασι. Sacerdotes enim, dolo ex his aliisque libris curationes morborum ſubripuiſſe, eaſdemque *incubantibus* pro diuinis vendidiſſe oraculis, immo cum haec ſpeciatim, tum omnia oracula generatim, artificiis eorum fuiſſe edita, omnino cognitum atque perſpectum habemus, quidquid etiam ſummus IOANNES POTTERVS contradicat [b].

b) *An a Daemonibus proceſſerint, an vero callidorum ſacrificulorum impoſturae ſolummodo fuerint oracula, iam diu controuertitur.* VANDALEN, *ſcriptor ille Belga, amplo tractatu poſteriorem ſententiam adſtruere conatur, cuius argumenta non tam valida mihi videntur, quin facile dilui poſſent, ſi vel inſtitutum exigeret, aut tempus mihi adforet.* In *Archaeologia Graeca Lib. II. Cap. 7. de Graecorum diuinatione et oraculis in genere* in IAC. GRONOVII *Theſaur. Antiqu. Graec. Tom. XII. P. II. p. 268.*

Digitized by Google